

מחוברים

גליון צ"ז | פרשת שופטים | השפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

לונדון			ניו יורק			בני ברק			ירושלים			זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	רבו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	
21:56	20:34	19:29	20:36	20:14	19:08	20:15	19:40	18:42	20:18	19:38	18:26	

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

לא להעביר את 'קרובו' בכבוד הבהינה באופן קשה מאחרים

לא תטה משפט לא תכיר פנים (טז, יט).
 "ל, דהנה רב שקרובו בא אליו כדי להיבחן אם הוא בקי בהוראה, הרי יכול להיות שמתוך שחושש שמא ע"י שלבו נוטה אל קרובו יקל עליו בנסיונו שלא כדת, ע"ז הוא עוד מחמיר עליו יותר מדי ונגרם לו עולה בזה. וחכמ"ל (תנחומא ז') דרשו על לא תטה משפט לא תכיר פנים זה קאי על המעמיד דין שאינו הגון בחכמת התורה יען שהוא קרובו או מפני טעמים אחרים. וזה לא תטה משפט בזה מה שלא תכירו פנים אלא שתוצה להחמיר עליו.

שיר מעון-בפרשתנו

באיטר יד שנו

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (יז, יא). וברש"י אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין (ספרי קנ"ד), וכל שכן כשאומר לך על ימין ימין, ועל שמאל שמאל.

וקשה היתכן לקבל דברים הנראים לכל שהם היפך האמת.

ויש לרמז בזה, מה שהעלו הפוסקים (באורח חיים ס"ל כז ס"ו) דאם עושה כל מעשיו בימין וכותב בשמאל - מניח תפילין בימין. ואף על גב דלאו יד כהה היא, דאחרי רוב מעשיו להטות אזלינן בתר

דדשה "וקשרתם וכתבתם" דביד שכותב יקשור על האחרת. וכגון זה שאומרים בית דין על ימין גמורה שהיא עושה רוב מעשיו, ומראים לו שהיא שמאל לתפילין תשמע לו.

הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע התעסק בחיי אביו בתחום עיבוד עורות כבשים לפרנסתו, ואף שהיא עבודה בזויה לא נמנע מלהתעסק באומנות זו, רק אדרבה זו היתה עיקר מטרתו שיחשבו עליו שהוא איש פשוט ביותר.

וגם לולב מצינו להיפך שאם אומרים לו על שמאל ימין, כגון אם הוא איטר שנוטל לולב בשמאל של כל אדם שהוא ימין שלו. וזהו שאמר שאפילו מראים בעיניך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין תשמע להם.

כרם הצבי-בפרשתנו

אני אבן שמוישראל קויפער אבל אתה הנך גאט כופר

לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח

עמ' כ"ט

מסד אור החיים הקדוש לפרשת השבוע

עמ' י"ג

פניני אביר יעקב

לשמוישראל קויפער' [-זה הסוחר בעורות, בשפת האידיש] להתערב בדיני תורה שאינו עוסק בהם. הגיב לעומתו רבי אליעזר בתשובה ניצחת באותו מטבע: אני אכן 'שמוישראל קויפער' אבל אתה הנך 'גאט כופר'. והיה זה בלשון נופל על לשון: 'שמוישראל קויפער' על 'כופר' באלקי השמים והארץ, רח"ל".

מפי ספרים וסופרים (אבות פ"ו)

ה'בית הלוי' כתב על השרף מבריסק "אליו תשמעון"

נביא מקרבך מאחריך פמני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעון (יה, טו)

היה זה בעת ביקורו הראשון של הרבי [מהר"י ט"ב] מסאטמר זצוק"ל בירושלים, כאשר בא לבקרו אחד מגדולי גאוני ירושלים, והם שוחחו אודות גדלותו של הגה"צ רבי יהושע לייב דיסקין השרף מבריסק ז"ע. סיפר הגאון הרבי: כשהגיע הרב מבריסק לירושלים קיבל הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל מכתב מהגאון הבית הלוי מבריסק, ובמכתבו הוא משבח את רבי יהושע לייב וכותב עליו "ארי עלה מבבל והוא גאון הגאונים ואליו תשמעון". רבי שמואל סלנט התפעל מאוד מהמכתב, ואמר: זה שרבי יהושע לייב הוא ארי מבבל - אמת הוא, והוא אכן גאון הגאונים, אבל לכתוב על גדול בדורינו את המשפט "ואליו תשמעון" - זהו פלא, כי תואר זה נאמר על נביא. רבי שמואל תמה והתפלא על הבית הלוי שכתב תואר כה רם ונשגב.

הרבי מסאטמר, בגאונותו, הפטיר מיד: ומדוע כתב הגאון רבי עקיבא איגר על האר"י הקדוש "ואליו תשמעון"? וסיים הרבי ואמר: אולי האר"י הקדוש היה בבחינת נביא. הרבי לא ציין היכן כתב הגרע"א על האר"י "ואליו תשמעון", חיפשו ומצאו זאת בשו"ע אר"ח (סימן קכ"ה סעיף א). המחבר כותב שם: אין הציבור אומרים עם שליח ציבור "נקדישך" אלא שותקין ומכוננין למה ששליח ציבור אומר עד שמגיע לקדושה, ואז עונים הציבור קדוש. וכתב הגרע"א בהגהותיו: אבל בכתבי האר"י כתב דיש לומר כל הקדושה עם הש"ץ מלה במלה, עכ"ל. ואליו תשמעון ע"כ.

לב ישראל (להגה"צ רבי ישראל גרוסמן זצ"ל)-בפרשתנו

האם לא ראוי לקבל 'קבלה' על דקה אחת של תורה?

באר הפרשה

קבלה טובה - להוסיף דקה לימוד אהת ביום

פעם דיבר איזה אברך עם הגה"צ ר' זונדל קרויזער (בעל אור החמה) זצוק"ל בדרכי תורה ועבודה. לאחמ"כ ביקש ממנו האברך עצה טובה - שיוודה לו איזו קבלה טובה יקבל על עצמו כחזיון בתורה.

אמר לו רבי זונדל: "אם תשמע לעצתי, הוסף נא עוד דקה אחת לסדר לימודך בכל יום. הביט בו האברך בתמהון: "וכי מה חשיבות יש לרגע אחד בודד מתוך כל המעט לעת?"

נענה רבי זונדל ואמר לו: "אמרו חז"ל (ב"ב קכא, ב) שמט"ו באב 'מאן דמוסיף יוסיף', וברשב"ם (שם ד"ה מט"ו): יוסיפו לו שנות חיים - מתוך שהימים מתקצרין והלילות מאריכין, יעסוק יותר בתורה (שהרי אין עוסקים במלאכתן בלילה רק ביום).

"והנה, הרי כל הוספת ליל ט"ו על הלילה הקודם לו, אינו אלא בדקה אחת ויחידה, ועל כך עורכים שמחה רבה עד שלא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב' (שם עמוד א)... עתה אמור לי בעצמך -

איזה ג' מתנות ביקש המלבי"ם מתושבי עירו

ונתן לפתן הזרע והלחיים והקבה (יה, ג). מסופר, כשהמלבי"ם התמנה להיות רב בבוקרשט, היו שם הרבה פירצות בדת. בדרשתו הראשונה לפני קהל, פתח ואמר: רבותי, בזמן שבית המקדש היה קיים, היה הכהן לוקח מישראל שלוש מתנות כהונה, הזרוע, הלחיים והקבה. ידוע, כי בימינו התלמיד חכם הוא בבחינת כהן, וכמו שכתוב "ובאת אל הכהנים וכו' אשר יהיה בימים ההם", ודרשו חז"ל, אין לך אלא כהן שבימך. ובכן, גם עכשיו אני דורש מכם שלוש מתנות אלו, הזרוע - שתניחו תפילין בכל יום, הלחיים - שלא תגלחו פאות זקנכם, והקבה - לשמור על הקיבה ממאכלות אסורות, ולא להכניס לתוכה חלילה מאכלי טריפה.

ספר המלבי"ם - "חיוו ופועלו"

מצוות לוויה – סגולה שלא יינזק האורח וגם המארח

יְדִינוּ לֹא שֶׁפָּכּוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה (כא, ז). וברש"י וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוויה.

בא וראה כמה גדול כוחה של לוויה שאחד המלווה ואחד המתלווה אינם ניזוקין כל היום וכדכתבו בדעת זקנים לבעלי התוספות (סוף פרושנו - שופטים), שנאמר (ישעיה נז, יט) "שלוש שלום לרחוק ולקרוב", לרחוק - היינו המתלווה המתרחק מן העיר. ולקרוב - היינו המלווה שחוזר ומתקרב אל העיר (וכן הוא בסמ"ק ס' מו ובארחות חיים ח"ב ס' מז).

ומרן החפץ חיים מביא בספרו אהבת חסד (פ"ב בהערה ד"ה הג"ה): "ושמעתי שהיה מעשה במכניס אורח אחד ששלט אש בנכסיו, ותמרו העולם עליו על מה לא הגנה עליו זכות מצוותו. ואמר גדול הדור אחד, מפני שמנהגו היה רק לקבל את האורחים באכילה ושתיה, ולא ללוותם כלל. ואכילה ושתיה ראשי תיבות א"ש, ורצה לומר שעל כן לא היה כוח בהמצוה להגן עליו, כי שם אש"ל אינו מונח אלא אם כן השלימה כראוי באכילה ושתיה לוויה עכ"ד.

מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א מביא: שמעתי בשם מרן ה'חזון איש' זצ"ל ביסוד מצוות לוויה שאינו אלא מפני הסכנה כשהולך יחיד, וכהיום שהדרך שמתלווים עוד אנשים בנסיעה באוטו אין בזה משום חובת לוויה. אמנם אצל כמה מגדולי ישראל ראינו שקיימו בעצמם מצוות לוויה והיו מקפידים מאוד על כך, ודעתם שיש בזה משום כבוד, ומהטעם הזה נצטוונו בלוויה.

ונראה בזה שמכבדו ומלווה אותו מגלה שחפץ ביקרו, וזה גופא סגולה שלא ינזק בהלכו בדרך, כי נמצא המלווה אותו קשור עמו ומיצר בצערו, ואין הקב"ה מביא עליו נזק אם לא נגזר גם על מלווהו שייצטער, כי משפטי ה' אמת צדקו יחדו, ונמצא במה שמלווה אותו ומראה לו חיבה מצילו מן העונש עכ"ד.

ונסיים במה שמסופר (האיש על החומה - ח"א עמ' 317) על יהודי איש חוץ לארץ, שבא פעם לארץ ישראל ולירושלים. לשמחתו ולרווחת לבו, זכה האיש להתארח בליל הסדר על שולחנו של רבה של ירושלים הגאון הצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל.

כדרכם של גדולים נמשך עריכת הסדר בשירות ותשבחות עד השעה אחת אחרי חצות. כשהאורח קם ממקומו ופניו מועדות לשוב אל מלוגו, שידוע היה בשם "הוטל קמיניץ" ברחוב יפו בירושלים - וירושלים של אז הן לא כשל היום - הרגיש רבנו באורח כי חרד הוא מן הדרך, שכן היה עליו לעבור בין סמטאותיה של ירושלים, דבר שהטיל מורא אף על ותיקי ירושלים, ישישיה ואמיציה. האיש מהסס ומפקפק אך מוכרח הוא ללכת.

כבר פנה הוא לצאת מן הבית, אך טרם הספיק לפסוע את פסיעותיו הרגיש לפתע את זרועו נתפסת. כשהביט לאחור ראה את רבינו יוסף חיים זצ"ל שתפסו ואמר לו במאור פנים: נו, הבה נלך!

צעדו השנים פסיעה אחר פסיעה, עד שהגיעו יחדיו אל מלון קמיניץ ברחוב יפו, אל מול שכונת אבן ישראל. שם נפרד ממנו מרן הגר"ח לשלום, ופנה לשוב בחזרה אל ביתו.

כשחזר רבה של ירושלים אל העיר פנימה, כבר עמדו המתפללים בבית הכנסת שבבתי מחסה להתפלל תפילין ותיקין. פנה אז רבי יוסף חיים זצ"ל אל נכדו ואמר לו: "על ידי האורח הזה קיימתי הלילה מצוה בשלימות!"

- ווארט יומי • סיפור
- יומי • הלכה יומית
- אור החיים הקי יומי
- פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- יומי • זיכרון לצדיק

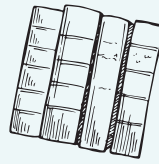
מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

הביקור שטלטל את נפשו וטבע בו את חותמו. הוא באמת רצה לבצע כבר במוצאי שבת את ההעברה שהבטיח, אלא שאז קרה מה שקרה - - -

יללות אמבולנסים החרידו את מבואות העיר העתיקה, וכוחות הביטחון עברו חיש למצב חירום. מחבל שונא ישראל הגיע לאיזור, ופתח בידי חי לעבר עוברים ושבים ברחוב. בניסי ניסים איש לא נהרג, אבל מיודעינו האורח מח"ל - היה בין הפצועים קשה, שהובהל לבית החולים ושם הורדם והונשם...

בני המשפחה מיהרו למיטת אביהם, כשהרופאים מתמסרים למענו ופועלים כדי להציל את חייו. רבים וטובים קרעו שערי שמים בתחינה לרפואתו של האורח היקר, שהתברר שהוא יהודי גומל חסד ומחזיק תורה, שרבים חייבים לו הכרת הטוב עמוקה.

אולם מצבו הרפואי היה מסוכן מאוד...

ואז, אחד המלווים סיפר את שאירע בשבת החולפת, וכי האורח הבטיח מתת יד הגונה למשפחה אצלה ביקר. בני המשפחה מיהרו לאתר את המשפחה, ומיהרו עוד יותר להעביר לחשבונה \$18,000, צדקה בטהרתה למשפחה ברוכת ילדים העומדת טרם נישואי בנה בעוד כשבועיים...

5 דקות חלפו, 5 דקות בלבד! ואביהם התעורר! 5 דקות לאחר שההעברה הבנקאית בוצעה - האב הנדיב שהבטיח את התרומה התעורר והחל לחזור לעצמו. בשעת כתיבת שורות אלו עודו מאושפז בבית החולים, אולם המהפך במצבו התחולל 5 דקות לאחר שמשפחה הזקוקה לעזרתו חוותה מהפך כלכלי משמעותי, כשהועברו לחשבונה \$18,000 דולר!

את הסיפור לפרטיו קיבלנו מהרב יעקב פריימן הי"ו מבית שמש, המכיר את המעורבים בו בהיכרות אישית. 68 מדרגות כמניין חיי"ם טיפס הגביר לבית המשפחה, כשהוא מבטיח להם בביקורו תמיכה בסך ח"י אלפים דולר. וראו זה פלא: הוא זכה בחייו שלו במתנה, מיד לאחר שהתרומה הועברה לנמעניה!

אחים יקרים, סיפור מפעים זה פותח לנו צוהר חדש להבנת המושג 'צדקה תציל ממוות'. הנה כי כן, מחבל בן עוולה יוצא לפגע, וזממו כמעט עולה בידו. הוא מצליח לפצוע קשה מאוד יהודי יקר מח"ל, אך נדבת הצדקה של אותו יהודי עומדת לו ומצילה את חייו, ובעזרת ה' הוא גם יבריא לחלוטין בקרוב בזכות הצדקה והתפילות

הרב מ. ו. ערך בירור מהיר, ועד מהרה גילה כי משפחה פ. - המתגוררת כאמור בסמוך לכיכר השבת, עונה לקריטריון המבוקש. היא מונה 18 צאצאים בלי עין הרע, היהודים אינם משופעים באמצעים, ולמרות זאת מגדלים הם את ילדיהם מתוך שמחה ואושר. האורח מחו"ל ביקש לבקר בביתם, והתקבל במאור פנים. התברר כי האב אינו בבית בשבת הזו, אבל הילדים - כולם כאן, בלי עין הרע!

הוא ביקש לעמוד על סוד האושר הגלום בחיי משפחה כזו, וקשר שיחה עם הילדים ועם האם. התברר לו כי לא כיחדו ממנו דבר - המשפחה אכן מונה 18 צאצאים, הם מעולם לא זכו בפיס, חיים הם חיי דוחק, ולמרות זאת - מאושרים ושמחים בחלקם. האורח כה התרגש מהמחזה, עד שפסק את פסוקו על אתר:

'במוצאי שבת - אני מפקיד בחשבונכם \$18,000. אלף דולר כנגד כל ילד. ח"י אלפים!'

משפחת פ. מירושלים אינה משפחה משופעת בממון. מתגוררים הם בדירה קטנה וצפופה בצמוד לכיכר השבת, בקומתו השלישית של בניין מגורים ישן. בדירתם הקטנה מגדלים הרב ת. פ. ורעייתו את משפחתם הברוכה, מסתפקים במועט ושמחים בחלקם. בעוד כשבועיים ימים אמור אחד מבני המשפחה להינשא, ובאופן טבעי הדבר מכביד את הלחץ הכלכלי בבית, אלא שלפני כשבועיים ימים נוצר מהפך משמעותי במצבם הכספי, כפי שיסופר:

יהודי יקר ואמיד מוויליאמסבורג שבארצות הברית הגיע ארצה, והתארה בשבת בירושלים. מעודו ידע והכיר שבירושלים של מעלה מתגוררות משפחות יקרות, המגדלות צאצאים רבים בלי עין הרע מתוך אושר ושמחה, למרות היותן נטולות אמצעים. בביקורו הנוכחי פנה אל מכרו - הרב מ. ו., וביקש ממנו כי ימצא לו משפחה שכזו, חפץ הוא לבקר במשפחה המונה ח"י צאצאים ומעלה...

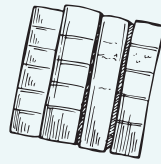
הרב מ. ו. ערך בירור מהיר, ועד מהרה גילה כי משפחת פ. - המתגוררת כאמור בסמוך לכיכר השבת, עונה לקריטריון המבוקש. היא מונה 18 צאצאים בלי עין הרע, היהודים אינם משופעים באמצעים, ולמרות זאת מגדלים הם את ילדיהם מתוך שמחה ואושר. האורח מחו"ל ביקש לבקר בביתם, והתקבל במאור פנים. התברר כי האב אינו בבית בשבת הזו, אבל הילדים - כולם כאן, בלי עין הרע!

הוא ביקש לעמוד על סוד האושר הגלום בחיי משפחה כזו, וקשר שיחה עם הילדים ועם האם. התברר לו כי לא כיחדו ממנו דבר - המשפחה אכן מונה 18 צאצאים, הם מעולם לא זכו בפיס, חיים הם חיי דוחק, ולמרות זאת - מאושרים ושמחים בחלקם. האורח כה התרגש מהמחזה, עד שפסק את פסוקו על אתר:

'במוצאי שבת - אני מפקיד בחשבונכם \$18,000. אלף דולר כנגד כל ילד. ח"י אלפים!'

האם הודתה על המחווה הבלתי צפויה, והאורח העשיר הודה על

לכל מחסורכם...

אולם מה יצא הדבר ואבי נשאר לחיות שנים הרבה עד שנת תשנ"ט, ואף אמי ניצלה מן המחנות וחזרנו ונפגשנו כולנו כל בני המשפחה אשר יצא מהם דור שלם של תלמידי חכמים מופלגים.

ממשיך רבי עזריאל ומספר:

עמדתי בשבע ברכות שערכת לי לבתי הצעירה בפרשת שופטים ונשאתי דברים על הפסוק "תמים תהיה עם ה' אלוקיך, ויעל פירוש רש"י "אל תחקור אחר העתידות". חשבתני אז לעצמי שיש פירוש פשוט לדבר – הרי אין לנו כלים להכיל את העתיד, ואם כן מה תועיל לנו התאמצותנו לגלות את העתיד, אך לשווא יהיה עמלנו.

פניתיו אז לאבי שישב בשולחן המזרח ודיברתי אליו: הזוכר אתה אבי מה שאמרת לי לפני חמישים שנה בבונקר בבודפשט? תאר לעצמך, אילו הייתי יודע אז עתידות והייתי אומר לך – למה תדבר כן אבי? רואה אני שתיוותר בחיים ותחזור ותפגוש את אמי ואת כל בני המשפחה ויהיו לכם עוד חמשה ילדים ותרוו מהם נחת דקדושה, וכעבור חמישים שנה תשתתף בשמחת שבע ברכות לבתי הצעירה במאנסי – וכי היית מאמין לי?!

אמר לי אבי היושב בשולחן המזרח: לא, לא הייתי מאמין לך. חזרתי ושאלתי אותו: אם הייתי מראה לך תמונה ברורה של שמחת השבע ברכות, ההיית שואב מזה חיזוק? ואבי חזר ואמר: לא, כי לפי המצב שהיינו שרויים בו אז, הלב לא היה יכול להכיל מצב אחר.

פנה רבי עזריאל אל המסובין ואמר: זה נקרא "אל תחקור אחר העתידות". כשהאדם נמצא במצוקה, הוא אינו יכול לתפוס אף לא את החלק הטוב של העתיד.

הבנה נפלאה היא. תמים תהיה עם ה' אלוקיך פירושו: איני יודע כלום. אני יודע רק דבר אחד – יש אלוקים בעולם והוא טוב ומטיב ואני עובד אותו ואיני חוקר אחר העתידות, כי איני יכול, שהרי אין לי את הכלים לכך. וכי מה אני יכול לעשות? לצייד ציורים בלבד? הלא בוודאי יהיו אלו ציורים מעוותים!

על המשנה "חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה", מביאה הגמרא (ס, ב): "אמר רבא לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה". והרמב"ם בפירושו על המשנה כותב: רוצה לומר שיקבלם בשמחה ויכבוש רגשותיו ויישב דעתו כשמברך ברוך דיין האמת, עד שייראה כמו בזמן שהוא מברך הטוב והמטיב, וכמו שאומרים חכמים ברוב ענייניהם כל מה דעביד משמיא לטב.

וכאן מוסיף הרמב"ם הוספה נפלאה: "וזה דבר מושכל אצל הנבונים, אע"פ שלא הזהירה עליו תורה, לפי שהרבה דברים נחשבים לרע בתחילתם – וסופם מביאים טובה גדולה, והרבה דברים נחשבים בראשיתם טוב ויהיה בסופם רע מאוד, ולכן אין

הנישאות לרפואתו השלימה של הרב יהושע צבי בן סערל הי"ו. הבה נאמץ את הכלי הזה, הבה נזכור כי הצדקה היא 'ביטוח חיים' העומד לנו בפני כל משחית ומפגע. בעולם סוער ורוגש כשלנו, אין כמו הצדקה לעורר רחמי שמיים, לפתוח לנו שערי חיים וחסד, שערי ברכה וסייעתא דשמיא. הבה נאמץ את נתינת הצדקה בכל לב, הבה ניתן ככל יכולתנו ויותר מכך, כי הצדקה היא היא הכח העומד לנו, בזכותה ניצל מכל צרה וצוקה, ונזכה לרוב שפע וברכה: פניני פרשת השבוע

פניתיו אז לאבי שישב בשולחן המזרח ודיברתי אליו: הזוכר אתה אבי מה שאמרת לי לפני חמישים שנה בבונקר בבודפשט? תאר לעצמך, אילו הייתי יודע אז עתידות והייתי אומר לך – למה תדבר כן אבי? רואה אני שתיוותר בחיים ותחזור ותפגוש את אמי ואת כל בני המשפחה ויהיו לכם עוד חמשה ילדים ותרוו מהם נחת דקדושה, וכעבור חמישים שנה תשתתף בשמחת שבע ברכות לבתי הצעירה במאנסי – וכי היית מאמין לי?!

אמר לי אבי היושב בשולחן המזרח: לא, לא הייתי מאמין לך.

חזרתי ושאלתי אותו: אם הייתי מראה לך תמונה ברורה של שמחת השבע ברכות, ההיית שואב מזה חיזוק? ואבי חזר ואמר: לא, כי לפי המצב שהיינו שרויים בו אז, הלב לא היה יכול להכיל מצב אחר.

הגאון רבי עזריאל טאובר זצ"ל מספר בספרו "פרקי מחשבה" על מה שהניא אותו לעסוק בענייני אמונה ובטחון:

לאמי ע"ה נולדו ילדים בתוך שנות הזעם, כאשר נראה היה שכל העולם עומד להיחרב. היו שואלים אותה: מדוע תביאי ילדים לעולם והרי סכנה גדולה תרחף עליהם ומי יודע עם ייוותרו בחיים? אך היא השיבה: אני עושה את שלי והקב"ה יעשה את שלו ובהדי כבשי דרחמנא למה לי (למעשה, חוץ מילדה אחת שרדו כל הילדים את המלחמה).

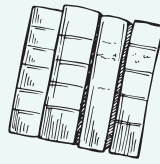
זכורני בתקופה אחת בהייתי בן שש שנים בלבד, היינו מוסתרים ב'בונקר' בבודפשט מחופשים לגוים, ואבי היה מחזק אותנו תדיר באמונה וביטחון ומדבר אתנו על שבת ותפילין ומתפלל אתנו מתחת לשמיכה כדי שלא ייודע לגוים הדרים אתנו בבונקר שאנחנו יהודים.

פעם נפלה פצצה מחוץ לבונקר ומן ההדף נפל אבי על המדרגות ואיבד את הכרתו. מיד השכיבו אותו על המיטה ועזרו לו לחזור להכרתו. משחזר להכרתו, קירבני אליו ואמר לי: מרגיש אני שקיצי קרב, מבקש אני להשאיר לך צוואה.

ראה נא! אמך נמצאת במחנות וכפי הנראה לא תזכה עוד לראותה. אני מבקש ממך שתשמור על אחיך הקטנים אשר שמותיהם היהודיים הם: יצחק צבי, יחיאל וכו' ותזכיר להם תמיד שהם יהודים, ותזכרו תמיד שהקב"ה הוא אבי יתומים וידאג לכם

זכורני בתקופה אחת בהייתי בן שש שנים בלבד, היינו מוסתרים ב'בונקר' בבודפשט מחופשים לגוים, ואבי היה מחזק אותנו תדיר באמונה וביטחון ומדבר אתנו על שבת ותפילין ומתפלל אתנו מתחת לשמיכה כדי שלא ייודע לגוים...

ראוי לנבון להצטער בבוא צרה גדולה וגזירה הרת סכנה, לפי שאינו יודע התכלית".

כלומר: קודם שנעסוק ב"חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", צריך האדם לדעת שיתכן שיהיה לו טוב. כשאדם כבר מתחיל לחזור לחלק המציאותי ולחקור אולי יהיה כן ואולי יהיה כך, כמה אחוזים יש לכאן וכמה אחוזים יש לכאן, הוא כבר חוקר אחר העתידות. אך האדם צריך לומר לעצמו כך: וכי אני יכול לדעת מה יהיה בעתיד?! הלא אני יכול, ואם כן איני רוצה לדעת. והרמב"ם מדבר על החלק הראשון. הוא אומר: אתה צריך להודות, אתה יודע למה? כי במציאות אי אפשר לדעת מה יהיה בעתיד ואם כן אין לדאוג כל כך, וממילא הרבה יותר קל להודות ולהלל. ומי שמרגיל את עצמו בכך, נעשים חייו חיים מתוקים ונעימים.

(מתוך שיעורו של המגיד מירושלים רבי שמעון שפיצר שליט"א, 'הבינה')

"הבה נלמד קצת יחד", הציע לו רבי משה בטון אבחי. כך ישב הגאון האדיר, שמנוחתו נקטעה באמצע הלילה, ללמוד סוגיה בגמרא עם בחור ישיבה משועמם. רבי משה למד איתו את הסוגיה וסיכם אותה בבהירות, עד שהייתה ברורה לגמרי לבחור. ואז הציג רבי משה קושיה קשה על הסוגיה. בסבלנות רבה הסביר ליהודה שוב ושוב את פרטי הקושיה, עד שיהודה תפס אותה היטב. "עכשיו אני מבקש ממך, בחור יקר", סיים רבי משה, "כי בבוקר תיגש אל ראש הישיבה שלך ותאמר לו שיש לך קושיה בסוגיית הגמרא, ותציג לפניו את הקושיה הזאת".

למחרת התייצב יהודה בזמן לסדר הלימוד. הוא ניגש אל ראש הישיבה ואמר לו כי יש לו קושיה גדולה בסוגיה הנלמדת.

ראש הישיבה הופתע לגלות כי יהודה מביע עניין בלימוד. כאשר שמע את קושייתו החזקה – הופתע עוד יותר. מעולם לא שיער כי יהודה מסוגל לזהות כל-כך לעומקה של סוגיה. הוא עיין בדברים שוב ושוב ולא מצא תירוץ לקושייתו של יהודה. גם במפרשי התלמוד לא מצא תשובה לקושיה...

צלצול הטלפון העיר את הרב משנתו. הוא הרים את השפופרת ומעברו השני של הקו נשמע קול של בחור צעיר: "האם אני מדבר עם הרב משה פיינשטיין?".

"כן", השיב הרב.

"יש לי שאלה דחופה לשאול את הרב", אמר הבחור.

יהודה היה תלמיד ישיבה באחת מיישובות ניו-יורק. הלימודים בישיבה לא משכו את ליבו. מעת לעת היה מביט בקנאה בחבריו, המסתערים על דפי הגמרא ובולעים בשקיקה את דברי התנאים

והאמוראים. אבל הוא העדיף את הבטלה ואת העיסוק בדברים של מה בכך.

הבטלה גררה עימה שעמום, ויהודה חיפש עיסוקים שיכניסו עניין לחייו. בלילות של בטלה צץ במוחו רעיון שגרם לו שעשוע: לצלצל באמצע הלילה לרבנים ולהטריד אותם בשאלות של מה בכך. תחילה צלצל לרבני שכונת, ואט-אט גבר אומץ ליבו, עד שהעז לצלצל באמצע הלילה לרבי משה פיינשטיין, מגדולי פוסקי ההלכה בדור שאחרי השואה.

צלצול הטלפון באמצע הלילה לא היה דבר חריג בביתו של רבי משה. כפוסק חשוב היה מקבל מפעם לפעם שאלות דחופות שאינן סובלות דיחוי, בענייני בריאות וכדומה.

הוא היה עונה לטלפון בעצמו, ולא חס על הפרעת שנתו הקצרה. פעם אחת התקשר אליו אברך מארץ ישראל שהייתה לו שאלה חשובה, והוא לא נתן את דעתו על הפרשי השעות בין הארץ לארה"ב. השעה בניו-יורק הייתה שלוש לפנות בוקר כשצלצל הטלפון.

הרב הרים את השפופרת והקשיב לשאלה. "המתן נא שאברך את ברכת התורה, ולאחר מכן אוכל להשיב על שאלתך", אמר לו רבי משה.

האברך המתין עד שרבי משה סיים לברך את ברכת התורה, ואז השיב לו שאלתו. קודם סיום השיחה ביקש רבי משה מהאברך לומר לו את שמו וכתובתו. האברך התפלל על הבקשה, אך מסר את הפרטים שנתבקש.

כעבור זמן מצא האברך בתיבת המכתבים שלו מעטפה מארה"ב. בתוכה גילה שטר כסף ומכתב קצר מאת רבי משה פיינשטיין. הוא כתב לאברך כי גרם לו הוצאה מיותרת בשל הצורך להמתין בעוד קו הטלפון פתוח בשיחה בין-לאומית, ורצונו לשלם לו את הכסף הזה.

גם יהודה, שהעיר את רבי משה משנתו, התבקש להמתין עד שרבי משה יברך את ברכת התורה. כשהרב לקח שוב את השפופרת הציג יהודה את שאלתו, אך למרבה הפתעתו השיב לו הגאון במתינות ובסבלנות, ובקולו לא נשמעה נימת רוגז כלשהי.

כשסיים להשיב על השאלה שאל אותו רבי משה למעשיו. יהודה השיב כי הוא לומד בישיבה. "איזו מסכת אתם לומדים?", בירר רבי משה.

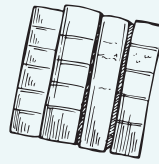
יהודה חשש כי הרב מתכוון לבחון אותו בסוגיה הנלמדת בישיבה, שאותה כמוהו לא ידע. הוא אמר בהיסוס את שם המסכת, ובקושי ידע להצביע על הסוגיה שבה עומדים.

"הבה נלמד קצת יחד", הציע לו רבי משה בטון אבחי. כך ישב הגאון האדיר, שמנוחתו נקטעה באמצע הלילה, ללמוד סוגיה בגמרא עם בחור ישיבה משועמם. רבי משה למד איתו את הסוגיה וסיכם אותה בבהירות, עד שהייתה ברורה לגמרי לבחור.

ואז הציג רבי משה קושיה קשה על הסוגיה. בסבלנות רבה הסביר ליהודה שוב ושוב את פרטי הקושיה, עד שיהודה תפס אותה היטב. "עכשיו אני מבקש ממך, בחור יקר", סיים רבי משה, "כי בבוקר תיגש אל ראש הישיבה שלך ותאמר לו שיש לך קושיה בסוגיית הגמרא, ותציג לפניו את הקושיה הזאת".

למחרת התייצב יהודה בזמן לסדר הלימוד. הוא ניגש אל ראש

נהפך לשיחת היום בישיבה. קבוצות-קבוצות ישבו התלמידים וניסו לפצח את הקושיה החמורה שהתעוררה.

ואילו יהודה, שהפציע משום מקום עם הקושיה הגדולה, נעשה גיבור היום בישיבה וזכה למחמאות מקיר אל קיר על כישרונותיו ולימודו המעמיק.

מאותו יום הפך יהודה את עורו ונעשה אדם אחר. העידוד הנמרץ שקיבל מרבותיו וחבריו נתן לו דחיפה וזריקת מרץ לשנות את דרכיו ולפתוח דף חדש. הוא ראה ברכה בלימודו ונעשה מטובי התלמידים.

(על-פי סיפורו של הרב משה-יעקב הלוי קנר ב'המודיע', בשם רבי מנחם פיישר, גאב"ד 'קהל יראים', מונסי).
(גל שיחת השבוע פר' ראה פ"ב)

הישיבה ואמר לו כי יש לו קושיה גדולה בסוגיה הנלמדת. ראש הישיבה הופתע לגלות כי יהודה מביע עניין בלימוד. כאשר

שמע את קושייתו החזקה – הופתע עוד יותר. מעולם לא שיער כי יהודה מסוגל לרדת כל-כך לעומקה של סוגיה. הוא עיין בדברים שוב ושוב ולא מצא תירוץ לקושייתו של יהודה. גם במפרשי התלמוד לא מצא תשובה לקושיה.

ראש הישיבה שקע בהרהורים. מי יודע, חשב בליבו, אולי טעיתי במהותו של יהודה. אם הוא מסוגל להגיע להבנה מעמיקה כל-כך ולהקשות קושיה חזקה כל-כך, אולי טמונים בו כישרונות אדירים?

ראש הישיבה קם מכיסאו וניגש להציג לחבריו בצוות הישיבה את הקושיה המפתיעה. הללו הציגו אותה לפני תלמידיהם, והדבר

הבה נלמד קצת יחד",
הציע לו רבי משה בטון
אבהו. כך ישב הגאון
האדיר, שמנוחתו נקטעה
באמצע הלילה, ללמוד
סוגיה בגמרא עם בחור
ישיבה משועמם...

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמיכת עשייה ממדורי הביאור 'מאורי אור'
וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באמנות בית המלכים
'אור תורה' | 'תורת חיים'
הערת, צינים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקת נחית:
הביאור המקיף על כל ספר התורה והק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מודל
ביאור רושי
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אידיפה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

פנינים על הפרשה:

הדיין צריך להקוד ולדקדק היטב בדין

צדק צדק תרדף וגו' (דברים טז, כ).

בשפתי ספרתי כל משפטי פיך (תהלים קיט יג). בא לומר על מה שאמרו על הדיין שיהיה חוקר בדין מאד מאד, ואפלו דן איזה דין פעמים שלש, בכל פעם שיחזור אותו דין ויבוא לידו צריך להקוד בו היטב, שמא ישגג בראשונה (ספרי דברים טז).

וזהו שאמר בשפתי ספרתי כל משפטי פיך, דהינו הדינים שאני דן, אף על פי שדנתי אותם כמה פעמים, אני חוזר ושונה ומספר אותם בשפתי, ומדקדק בהם שמא טעיתי בראשונה:

(אלף בינה, תהלים קיט אות ב)

דיעת הדיין בשורשו ובטעמו

ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד, כי למשפטך יחלתי (תהלים קיט מג). הנה כתבנו, דאחד מן הסימנים המבדקים לתורה לשמה הוא חקור דין. וחקור דין הוא שיתן בו הקדוש ברוך הוא דעה בינה והשכל לחקר בדיני התורה ולשאת ולתת בהם עד שיוציא דין אמת לאמתו. וצריך שהיו והמתנה בדבר, כדי להיות דבר דבור על אפניו. וכמאמר התנא (אבות מ"א פ"א), הוון מתונים בדין. דפסוק הדין צריך המתנה כדי לעיין הרבה בדבר ולחקור ולדרוש בו חקירה אחר חקירה ודרישה אחר דרישה. ועל מנהון סיעתא דשמיא, שייסעוהו מן השמים דתסק לה שמעתתא אלבא דהלכתא:

יבקש לדעת כל דין על טעמו ושורשו

וזהו ששואל עכשו ואל תצל מפי דבר אמת, דהינו, הדינים שאני דן ומשמיע מפי לאחרים, אל תצל מפי דבר אמת, עזרני לפסק הדין כהלכתו בתכלית הידיעה, לדעת כל דין ודין בטעמו ונמוקו הראוי לו, שלא יאמר עלי הלכתא כותה ולא מטעמה, רק הורני האמת שאדע הדין בשורשו וטעמו. וזהו שאמר עד מאד, דהינו, שתהיה הלכתא כותי ומטעמי, והריני מקים מתון הדין, כי אינני פוסק הדין מהרה, רק ממתין זמן אחר זמן, כדי לעיין ולהוציא הדין לאמתו. וזהו שאמר כי למשפטך יחלתי, כלומר, כשיבואו אלי דינים לדון אותם, אני ממתין ומיחל ומצפה ומעין ונושא ונותן וחקור ודורש, לעמד על עקר ההלכה, ולא אבוא לידי מכשול. לכן עזרני ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד:

(אלף בינה, תהלים קיט אות ו)

חובת הזהירות לכיין בתפילה ובפרט בימים הנוראים

צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלהיך (דברים טז, כ). תמצא בראשי תבות אלה 'צלותא' בפירוש, והשאר עם האותיות והכולל גימטריא 'תפלה'. עוד צדק במלוי צדי דל"ת קו"ף, המלוי עם הכולל גימטריא 'היא תפלה'. דבא להזהיר אזהרה על אזהרה על התפלה דאף על גב שהאדם בשאר ימות השנה אינו נותן לב להתפלל כראוי, בימים נוראים האלה צריך לתן דעתו ולהתפלל כראוי, דהתפלה במקום העבודה, ועקרה תלוי בלב כמו שכתוב (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם'. משום הכי נרמזה כמה פעמים כאן להזהיר עליה אזהרה אחר אזהרה [וכו']:

ולפי זה יש לפרש מה שאמר התנא עליו השלום (אבות פ"א מ"ד) אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשו אימתי. והוא דבא להזהיר התנא עליו השלום על התפלה ביותר, דכיון דהתפלה במקום הקרבן, אם מבטל האדם תפלה בטל הוא ובטלים תיו כי אין לו על מי לסמוך, וטוב לו שלא נברא דטוב מותו מתייו. לכן צריך האדם להיות זהיר בתפלה ביותר. וכשמתפלל צריך להיות לבו כי אם בתפלה, שהיא תלויה בלב כמו שכתוב (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם', כי אם מתפלל ולבו בל עמו לתפלה רק לצרכי עצמו תפלתו בטלה ומבטלת. ועוד גם כן כיון שתפלת שמנה עשרה יש בה גם כן שאלת צרכי האדם כמו ברכנו רפאנו,

עצות וסגולות:

חודש אלול (ב')

בחודש אלול אין כח למקטרגים

חדש הזה של אלול יש בו סגלה מכל ימות השנה, דהתשובה מתקבלת בו מיד בלי שום עכוב, ואין כח במקטרגים לקטרג עליה ולדחותה, משום דנפתחים בו שערי רחמים.

(שם אות אל"ף ד"ה בכל צרתם)

אין להם יכולת לקטרג בחודש זה

המקטרגים של מעלה המבקשים לטרף טרף מבני ישראל, בזה החדש אינם מועילים כלום, משום שהוא עת רצון, והקדוש ברוך הוא מצוי בו (ראש השנה יח.), והימין פשוטה לקבל השבים (זוהר ח"א כג, תיקו"ז ת"ו כב:).

(שערי ארוכה אות ט"ת, ד"ה טוב וישר)

צריך להרבות בתשובה ובקשת רחמים

אף על גב דהחדש הזה מסגל לתשובה, דבו נפתחים שערי רחמים כמו שכתבנו, מכל מקום צריך אדם להרבות בתשובה ובקשת רחמים הרבה כדי שתקבל תשובתו. (שם אות אל"ף, ד"ה שמע ה')

בימי אלול ירבה בעסק התורה

צריך האדם להרבות בעסק התורה באלול, כי אין רפואה כרפואת התורה, ובפרט בחודש הזה שהוא עת רצון, המרבה לעסק בתורה בו, תורתו רצויה ומקבלת יותר מחדשי השנה.

(שערי ארוכה אות ו"ו, ד"ה ויבואוני

חסדיך)

ישוב באלול, ולא ימתין עד ראש השנה

אני מזהירכם שתהיו זריזים לעשות תשובה באלול, ולא תתאחרו עד ראש השנה, דראש השנה הוא יום הדין שגדונים בו בני האדם, ואם יתאחר האדם עד שעה שהוא עומד בדין ועושה תשובה, ספק גדול יש מה תהיה בתשובתו. אמנם אם הכין ותקן עצמו קדם יום הדין, בזה יש לו בטחון וסמיכה גדולה.

(שערי ארוכה אות ז"ן, ד"ה זרעו לכם)

שואל בפי, ולהכי נקט בכל לב, וכיון דהכי הוא, ענגי. וכמו שלבי שלם כל כך בשאלתי בלי שום תערובת מחשבה ופניה אחרת, גם אתה עזרני שחקיקך אצרה, שאהיה שומר מצותיך כראוי ולא יתערב זר בהם:

(אלף בינה קיט אות ק)

לא יחשוב בעת התפילה אפילו בדברי תורה

ראה כי פקודיך אהבתי ה' כחסדך חניני (תהלים קיט, קנט) אף על גב דדבק בתורה הרבה ואינו פורש הימנה, מכל מקום בעת התפילה אינו מחשב בדברי תורה, רק דעתי עם התפלה, דזמן תורה לחדוד זמן תפלה לחדוד (שבת י). וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות לא), אין עומדים להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה, שאם אינה הלכה פסוקה יהיה לבו טרוד בעיון אותה הלכה, ולא יהיה לבו שלם בתפלה. ועקר התפלה בלב, כמו שכתוב (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם':

זהו שאמר ראה כי פקודיך אהבתי, דהיינו, אף על גב דאני דבק בתורתך כל כך, מכל מקום פקודיך שהם תפלותיך, אהבתי, בעת התפילה אני מפנה דעתי מדברי תורה ואיני נותן דעתי כי אם בתפלה, דזמן תורה לחדוד זמן תפלה לחדוד. ואף על גב דאני אוהב התפלה ונותן דעתי בה, איני סומך על זה שבשביל כך תעשה בקשתי, איני בוטח רק בחסדך הגדול שתעשה עמי חסד, וזהו שאמר כחסדך חניני:

(אלף בינה קיט אות ר)

יפנה מחשבתו לתפילה, ובוזה התקבל

והנה, כל שאלותיו וצרכיו של אדם שהוא שואל מה, הכל בתפלה, רק שיוכח בתפלתו כראוי והשם מקבל תפלתו ועושה לו צרכיו. והשגת החכמה ויראת שמים וקבלת תשובתו, הן הנה תחלת הכל בתפלה, כמו שאומרים 'אתה חונן' וכו' ורננו מאתך חכמה בינה ודעת, וסמוך לזה 'השיבנו אבינו לתורתך וקרבתנו מלפניו לעבודתך והחזירנו בתשובה שלמה לפניך', הרי דתחלת בקשתנו בתפלה היא על החכמה ועל היראה ועל התשובה:

אך בזאת צריך האדם לפנות מחשבותיו מכל הבלי העולם, וידע שהוא לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, כדי שבוזה תקבל תפלתו, דהתפלה היא עבודה שבלב, כמו שכתוב (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם', זוהי השמירה והאזהרה הגדולה, שצריך האדם להשמר ולהזהר לכוון לבבו כראוי. וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום לשלמה בנו (דברי הימים א' כח ט) 'דע את אלהי אביר ועבדהו', דהיינו בשעה שאתה עובדהו, שהיא שעת התפלה הנקראת 'עבודה', 'דע את אלהי אביר', שלא תהיה מחשבתך כי אם עמו דוקא:

זהו אתה צויתך פקדיך (תהלים קיט ד), אומר להקדוש ברוך הוא אתה צויתך פקדיך הם התפלות, לשמר מאד, דהיינו צוית לשמר התפלות בעתם ערב ובקר וצהרים, ולהתפלל כראוי בלב שלם, ואני שומר התפלות כראוי בכל עת ובכל לבבי. ועקר תפלתו היא שתקבל מה שאני מתפלל ומתחנן לפניך, שתעזרני להשיג החכמה והמדע והיראה כראוי. ואיני מתחנן על הצלחות העולם, רק על הדבר המשיג אותי לידעתך, וכשאלת שלמה בנו עליו השלום:

(אלף בינה קיט אות אלף)

לא יהיה מכוון ומשים לבו רק לברכות שהם צרכי גופו, וברכות שהם להודאות ה' אינו נותן לבו להם, שאם הוא עושה כן גם בזה תפלתו בטלה ומבטלת. ועוד צריך להזהר להתפלל כל תפלה ותפלה בזמנה הראוי לה, שיהיה משכים ומעריב כראוי, ולא יעשה תפלות סמוכות, דעקר כל תפלה ותפלה היא בזמנה כמו הקרבן הנאמר בו (ברכות כו). עבר זמנו בטל קרבנו:

זהו הפונה אם אין אני לי שהיא התפלה הנקראת 'אני' כאמור, מי לי, דהיינו מה נשאר לי ומה יש לי בידי, כיון שאין אני מתפלל אין בידי שום דבר ואין בי שום ממש, דטוב מותי מחיי. לכן צריך להזהר בה ביותר דזהו עקר חיי, ובתנאי גם כן כשאיהיה מתפלל לא אתן דעתי כי אם בתפלה, שלא אהיה מהרהר בהבלי העולם. ועוד לא אהיה מכוון כי אם בברכות שהם צרכי הגוף ולא אהיה מכוון בברכות שהם לשבח ה', דאם אני עושה כן תפלתי מבטלת:

זהו וכשאני לעצמי מה אני, דהיינו כשאני שהיא התפלה תהיה לעצמי, מה אני דהיינו אותה התפלה שהיא אני מה היא שוה, אינה שוה כלום, הרי היא בטלה ומבטלת, לכן אני נזהר בזה. ועוד התפלה צריכה להיות בזמנה כראוי, וזהו ואם לא עכשו אימתי, דהיינו בכל תפלה צריך אני לומר בזמנה אם לא עכשו שהוא זמנה אימתי, דאם עבר זמנה בטל קרבנה. לכן אני נזהר בזה וכל אדם צריך לזהר בזה: (שערי ארוכה אות צ)

לכל תפילה יש כוונה מיוחדת עבודה

ברוך אתה ה' למדני חקיקך (תהלים קיט, יב) הנה כתבנו באות אלף (בפסוק 'אחלי יכנו דרכי לשמור חוקיך') דמלת חקיקך מדבר על התפלות, שהם חק קבוע ערב ובקר וצהרים. וכונת התפלות אינן דומות זו לזו, וכל ברכה וברכה יש לה פונה מיוחדת בפני עצמה, ואינן דומות זו לזו. וגם כן אינו דומה פונת הברכות דתפלה זו לכונת הברכות שבתפלה אחרת, וכן נמי בין חל לשבת, ובתפלות שבת בעצמם אינן דומות זו לזו, וכן בימים טובים, כמו שכתב רבנו זלה"ה (שער הכונות דרושי התפילין דרוש ה, פרי עץ חיים שער התפילה פ"ז), ועמק גדול יש בהם:

דוד בקש לידע שורש כל תפילה

ושואל מהקדוש ברוך הוא שילמדוהו פונת כל ברכה וברכה על אמתתה. וזו היא פונתו, כלומר ברוך אתה ה' שאני מברך לך בכל תפלה הודיעני שרשה, שאדע כל ברכה על אמתתה, כדי שתהיה תפלתי מקבלת ומרצה לפני כסא כבודך. וכך הוא פרוש הכתוב, כל ברוך אתה ה' שהיא בחקיקך שהם התפלות, למדני אותה כדי שאתפלל לך כראוי. וזה נמי קאי על מה שאמר (פסוק י) 'אל תשגני ממצותיך', דמיררי נמי על ברכות המצות, שלא ישנה בהם, שיהיה יודע פונת ברכת כל מצוה ומצוה על אמתתה כתקונה:

(מעגלי צדק אות ב"ח)

המתפלל צריך שיהיו 'פיו ולבו שווים'

אי נמי, דרחמנא לבא בעי, ובעינין שיהיה השואל דבר מלפניו פיו ולבו שוין, לא כמו שגאמר (תהלים עח לו-לז) 'יפתוהו בפייהם ובלשונם יכזבו לו, ולבם לא נכון עמו, וכמו שמצינו (ברכות כח). מי שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש, דבעינין הפה והלב יהיו שוין. וזהו שאמר (תהלים קיט קמה) קראתי בכל לב, גלוי וידוע לפניך שפי ולבי שוין, ואדרבא, יש חשק בלבי יותר ממה שאני

מסכת כתובות דף ס-סו

הדפסת ספרי שאלות ותשובות שנכתבו לשואלן בלבד

בגמ': אמר אביי האי מילתא דאמור רבנן
אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי איניש
במקום רביה לא משום דמיחזי כאפקירותא
אלא משום דלא מסתייעא מילתא (כתובות
ס, ב).

בש"ת משיב דבר (ה"א ס' כד) להנצי"ב
מואלוזין, נשאל בענין הדפסת תשובות
שהשיב רב לשואליו בהלכה, אך לא כתב
את הדברים כדי להדפיסם, ודעת השואל
שלא להדפיס תשובות אלו, מפני שאין
לסמוך כ"כ על תשובה שנכתבה לשואל,
כמו על מה שנכתב בדרך לימודו אותו.
ענין בעיון, ובהקפת הסוגיא על בוריה.
ותמך יתדותיו ממה שהסכימו הפוסקים
שיש לסמוך על פסקי הרא"ש יותר מעל
תשובותיו, שפסקו כתב בדרך לימודו
הסוגיא. עוד הוכיח ממה שאמרו חז"ל 'אין
למדין הלכה מפי מעשה'.

והשיב לו הנצי"ב, שדברים אלו אינם
נכונים כלל בטעמם, ואדרבה בשעה
שמשיבים הלכה למעשה באים לעומק
הענין יותר ממה שבא הענין בדרך
לימוד, וגם סייעתא דשמיא מיוחדת ישנה
בשעת מעשה, וכבר אמרו חז"ל (בסוגיין)
דסייעתא דשמיא מהניא טובא להוציא
הוראה כהלכה. וכן אמרו בב"ב (קל:)
אין למדין הלכה לא מפי לימוד ולא מפי מעשה
עד שיאמר לו הלכה למעשה, וכן אמרו
בסנהדרין (פו:)
לענין זקן ממרא, שנה ולמד
כדרך שהיה לומד פטור, ואם הורה לעשות
חייב, ומוכח שבמקום שהורה לעשות עדיף.

וביאר הנצי"ב שמה שהסכימו הפוסקים
שסומכין על פסקי הרא"ש יותר מאשר
על תשובותיו במקום שיש חילוק ביניהם,
אין זה מסבא אלא שיכך אמר בן הרא"ש
רבינו יהודה ז"ל, ומסתמא ידע שהפוסקים
היו מאוחרים לתשובותיו, וכשכתב
הרא"ש בפסקיו הלכה אחרת ממה שכתב
בתשובותיו חזר בו, אך בלא טעם זה אין
סבא לומר שיש לסמוך על הפוסקים יותר
מאשר על התשובות. וראיה לכך ממה
שכתב הראנ"ח בתשובה (ה"א ס' מו) שאם

ובתורתו יהגה וגו' וכן בעוד מקומות, וא"כ
יכול להוריש וליתן זכות חידושו למי
שירצה, וה"נ יכול לאבדם לגמרי כאדם
העושה בתוך שלו.

אבל כתב שלאחר העיון אינו כן, ואינה
נקראת שלו אלא ליתנם למי שירצה, אבל
מ"מ אין בכחו ורשותו לאבד אותם לגמרי
שהרי מצוה היא ללמוד וללמד לאחרים,
ולא לכבשם לעצמו, והרי זה דומה לתרומה
שהפרישה בעליה שהן שלו ליתן לכל כהן
שירצה ומ"מ לאבד לגמרי אין לו רשות,
והכי נמי קדושת התורה דאע"ג דנקראת
על שמו של המחזק והיא נחלתו להנחיל
לכל מי שירצה, זה דוקא שלא ילכו לאיבוד
ולא יהיה בטל חלק הקדושה שבהם ואם
רוצה שיאבדו לגמרי אין לו רשות, שהוא
נגד דעת התורה ללמד לאחרים. ואף
שהרבה חידושי תורה מגאוני הדור נאבדים
מן העולם, הוא משום שלא זכו שילמדו
מהם הלכה לדורות, והרי אפילו נביאים
איתא במגילה (יד.) דהרבה נביאים לא זכו
שיאמרו מגבוהם ענין לדורות, ואף כמה
תנאים ואמוראים יש שלא זכו שיהיה נקבע
משמם הלכה לדורות, אבל שיעווה האדם
לאבד את הוראותיו וחידושו דבר פשוט
הוא שאינו רשאי.

יודעים שהרא"ש חזר בו מפסקיו, התשובה
עיקר.

וטעם מעלת פסק שנכתב כתשובה
לשואל, כתב הנצי"ב שהוא מפני שתורה
היוצאת בשעת תשובה להלכה למעשה יש
בה מעלה, ומכוננת יותר לאמת ממה שיוצא
בדעת האדם בשעת לימודו.

ומה שכמה גאונים לא רצו להדפיס
תשובותיהם שהשיבו, היא הנותנת מפני
שעל התשובות יש לסמוך ביותר, ואותם
גאונים לא רצו שישמכו על דעתם, משא"כ
בחידושי הלכות בדרך לימוד הסוגיא
ידעו שלא יסמכו עליהם, ולכן לא חששו
מלהדפיסם.

אלא שמ"מ דן הנצי"ב שם אם יש
להתיר להדפיס את התשובות, מאחר ונידון
השאלה שם היה שהאב ציווה לבניו שלא
ידפיסו את התשובות, ושאלתם בפיהם היא
אם ראוי להם להמנע מכך כיון שיש לאדם
זכות להזהיר שלא ללמד לאחרים תורתו
והוראותיו, או שמא אין לאדם זכות בכך.
וכתב, שלכאורה היה נראה שיכול האדם
לעשות בהוראותיו כאדם העושה בתוך
שלו, וכדאיתא בע"ז (יט.) שהתורה שלמד
אדם לבסוף נקראת על שמו, שנאמר

והנה הנצי"ב דן אם יש לאדם זכות למנוע מהדפסת חידושיו. ומ"מ יש נידון נוסף בענין זה כמבואר בשו"ת דברי יואל (ח"א סי' עא) שכתב שפעמים שגדולי ישראל לא הדפיסו כמה תשובות, מאחר שלא כתבום להלכה אלא לפילפולא בעלמא, והביא מה שכתב הגו"ב (מהדו"ת אהע"ז סי' לה) על תשובה שגדפסה בספר אמונת שמואל שהיה לו בעובדא שם טעם להתיר ולא רצה להעלותה על הכתב מכמה טעמים, ולכן אין לסמוך על תשובה זו למעשה, ואם היה הגאון מוהרש"ק בעצמו מביא תשובותיו לדפוס אז אמרינן שבודאי סובר שהטעם שהדפיס מספיק לחדו שאל"כ לא היה נותן מכשול להמעיינים שלא ידעו מה שבלבו, אבל הגאון לא הביא דבריו לדפוס רק כתבם בשעת מעשה על מעשה שהיה ובאותו מעשה היה לו סמך כנ"ל ובנו אחר מותו מצא תשובה זו והדפיסה עם שארי תשובות אביו ז"ל וכו' ואין לסמוך עליהם.

שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא ואמר רב יצחק אלו נשותיהן של ת"ח שמנדדות שינה מעיניהם בעוה"ז ובאות לחיי העוה"ב (כתובות סב, א).

בשו"ת חתם סופר (סי' לא) כתב שלומדי התורה רובם ככולם נעורים בתחלת הלילה ולומדים, ואח"כ הולכים לישון אחר הצות. והנה, יש שכתבו שראוי לישון בתחלת הלילה, ולקום בנקודת הצות, ולומדים עד אור הבוקר, וכן נהגו גדולי עולם, וכמ"ש בזוה"ק פרשת אמור (דף צ.י) ובכמה דוכתי, וכן בברכות (ס:) במעשה של ר' עקיבא שלקח עמו תרנגול להקיצו משנתו. ע"ש. וע"ע בספר פרי עץ חיים (שער יז פרק ב). ע"ש.

אבל יש שכתבו שראוי ללמוד בתחלת הלילה והולכים לישון אחר הצות, על פי מה שאמרו ביזמא (כב.). שאני מיגנא ממיקם, ופירש רש"י, נוח לו לאדם לנדד שינה מעיניו ולא ילך לישון אלא עד סוף הלילה, מלהיות ישן ועומד ממטתו בהשכמה. ע"ש. ועיין בברכות (יד.) שאמרו כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין מבשרים אותו בשורות רעות שנא' ז'שבע ילין בל יפקד רע'. וע"ע ביזמא (עז.). שוא לכם משכימי קום וכו' כן יתן לידידו שנא, א"ר יצחק אלו נשותיהם של תלמידי חכמים המנדדות שינה מעיניהן בעוה"ז וזוכות לעוה"ב. ע"ש. משמע שהיו ג"כ לומדים בבית המדרש בתחלת הלילה, ונשותיהם מחכות להם עד

או לא, ובפלפולו ובכח תורתו התיר הנודע ביהודה את המאכל. פנה אליו הבעש"ט ז"ע ואמר, אני ידעתי שזה כשר. שאלו הנודע ביהודה האיך ידע ובמה ידע. והשיב לו הבעש"ט, מעולם איני נוטל כף עם מרק לפי עד שהנני רואה עליו שם הויה, וכיון שקודם אכילה ראיתי שם הויה על המאכל ידעתי שהוא כשר מכיון שעל טריפה אין שם הויה.

ורבים שאלו ותמהו על מעשה זה, כיצד אפשר לפסוק על כשרות הבשר על פי רוח הקודש וכיוצ"ב.

ובשו"ת משנה הלכות (חי"ד סי' רעא) כתב שלכאורה הוא מפורש בסוגיין שרוח צרעת שורה על המאכל טמא, ולהיפוך ודאי רוח טהרה שורה על מאכל כשר, אלא שצריכין לזכות לכך לראות זאת.

וציין עוד למה שכתב בספר חסידים (סי' תתלג) אחד היה יודע לעיין בבהמה בחייה אם היא כשירה או טריפה ולא רצה ללמד אמר שמה יסמכו על זה ולא יבדקו ופעמים יטעה ואמרו חכמים ואל בינתך אל תשען (משלי ג ה). ובדרכי משה (יו"ד סי' לה) הביא סימנים לבדוק על בהמה בחייה אם היא טריפה או לא, אך כתב שאין לסמוך על כך לענין טריפות הריאה, עיי"ש.

לימוד התורה בלילה או בבוקר

נגמ': אמר ליה אביי מאן דכתיב בהו

כשרות בהמה עפ"י רוח הקודש

נגמ': אמירד ומד זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא וכו', אמר להו הכא מי בדקיתו, בדקו אשכחו, וא"ל רבנן מ"ט סמכת אניסא אמר להו חזאי רוח צרעת דקא פרחא עילויה. (כתובות סא, א). בסוגיין, אמירד ומד זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא חליף ואזיל אטורנגא דמלכא, חזייה רב אשי למד זוטרא דחזור אפיה שקל באצבעתיה אנח ליה בפומיה, א"ל אפסדת לסעודתא דמלכא אמרו ליה אמאי תיעבד הכי, אמר להו מאן דעביד הכי פסיל למאכל דמלכא, אמרו ליה אמאי, אמר להו דבר אחר חזאי ביה, בדקו ולא אשכחו שקל אצבעתיה אנח עליה, אמר להו הכא מי בדקיתו, בדקו אשכחו, וא"ל רבנן מ"ט סמכת אניסא אמר להו חזאי רוח צרעת דקא פרחא עילויה. ופרש"י דפרחה עילויה דמר זוטרא, פירוש וכיון דפרחה עילויה רוח צרעת ידע שהמאכל שנתן הימנו יש שם בשר מצרוע.

והנה מסופר שפעם אכל הבעש"ט הק' יחד עם הגאון בעל הנו"ב ובאמצע הסעודה התעוררה שאלה שמצאו עצם שבורה, והביאו לנו"ב שיפסוק אם המאכל כשר

שהנשים שוות לאנשים לכל עניני שבת, הן לבצוע על לחם משנה, והן לחיוב שלש סעודות, והן לענין קידוש והבדלה. ע"כ.

אמנם הגאון רבי שלמה קלוגר בשו"ת האלף לך שלמה (ס' קיד) כתב, שאף על פי שהפרי מגדים כתב בשם רבי דוד אבודרהם, שהנשים חייבות בלחם משנה מפני שאף הן היו באותו הנס, מכל מקום אין דבריו מוכרחים. ומנהג הנשים שלא להקפיד על כך, מפני שזה בכלל מצות עשה שהזמן גרמא, שהנשים פטורות, וגם מה שכתב הר"ן שבכל עניני שבת הנשים שוות לאנשים, מפני שהתורה הקישה זכירה לשמירה, אין דבריו מוכרחים, שיש לומר שדוקא לענין זכירת קידוש והבדלה הוקשו, ולא לשאר דברים, ומכיון שרבינו תם כתב טעם אחר שלא כהר"ן, והר"ן כתב טעם אחר שלא כרבינו תם, יכולות הנשים לפטור עצמן משלש סעודות. ע"כ.

שיבואו מבית המדרש. וכהיא דברכות (יז.) ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן. ע"ש.

והיעב"ץ בסידורו כתב, שעל הרוב זמן שכיבה שלנו לאחר חצות הלילה. ע"ש. ובשו"ת ערוגת הבושם (או"ח ס' א) נשאל בזה, והשיב שמדברי חז"ל נראה כי מה שהפליגו בשבח העוסק בתורה בלילה, היינו על שעות אשמורת הבוקר, וכמו שאמרו (תמיד לב:) כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו, שנא' 'קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לברך נכח פני ה'.

וכ"כ בספר ראשית חכמה (שער הקדושה פרק ז) מדברי הזוהר בכמה מקומות. אולם כאשר שמענו כן ראינו חסידים ואנשי מעשה שעיקר עסק תורתם היה בחצי הלילה הראשון, וכמו שאמרו ביומא (כב א) שאני מיגנא ממיקם וכו'. ע"ש. וע"ע בשו"ת חלק לוי (תאו"ח ס' א) מ"ש בזה.

לעשות החתונה בבית הכלה, ולא מטעם אחר (וראה לעיל מקום עשיית החתונה).

עריכת החתונה בבית או באולם

בגמ': רבי איעסק ליה לבריה בי רבי חייא (כתובות סב, ב).

נשים בסעודה שלישית

בגמ': גמרא מני מתניתין לא רבי יוחנן בן ברוקא ולא ר"ש דתנן וכמה שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול ולא לשבת דברי ר"מ רבי יהודה אומר לשבת ולא לחול (כתובות סד, ב).

המרדכי (שבת ס' שצז) כתב שרבינו תם בתשובה פסק, שנשים חייבות בשלש סעודות בשבת, אף על פי שהן מצות עשה שהזמן גרמא, כיון שגם הן היו באותו הנס של ירידת המן, שמשום כך נתקנו שלש סעודות. ע"כ. וכן הוא בספר הישר לרבינו תם (ס' ע ס"ד). וכן פסק השו"ע (או"ח ס' רצא ס"ו).

ומקור הדין כתב השבולי הלקט (ס' צג) שאף על פי שהן מצות עשה שהזמן גרמא, מכל מקום כיון שנאמר אכלוהו היום, לכולם נאמר, בין לאנשים בין לנשים. ע"ש. והרמב"ן והר"ן (שבת קיז.) כתבו על טעמו של רבינו תם, שאין צורך בזה, שמכיון שדרשו חז"ל (ברכות כ:): שמור וזכור בדיבור אחד נאמרו, כל שישנו בשמירת השבת, ישנו בזכירה, כלומר קידוש והבדלה, הוא הדין לכל מעשה שבת שהנשים והנשים שוים. ע"כ. וכן פסק המאירי (שבת קיח:),

ובשו"ת שוואל ומשיב (מהדורה א ח"א ס' סא) כתב ובזה אני אומר במה דכתב ר"ת דנשים חייבות בסעודה שלישית בשבת לפי שאף הן היו באותו נס, וגם הר"ן כתב פרק כל כתבי שהנשים חייבות בסעודה שלישית וכן הוקבע להלכה בשו"ע (או"ח ס' רצא ס"ו), אבל כולם לא הראו מקור בש"ס, ובב"י שם הראה מקורו מסוגיין וכוונתו להא דאמרו כמאן כו' חדקא וכו' אפ"ת רבנן חד לארחי ופרחי ע"ש, הרי מבואר שט"ז סעודות חייב לתת לה וע"כ דסעודה שלישית היא מן התורה.

אך כתב השואל ומשיב, שאין ראייה מכך שחייבות, שיתכן לומר שהם פטורות משום שזה מצות עשה שהזמן גרמא, רק כיון שקי"ל שיכולות לחייב את עצמם, ואין הבעל יכול לבטלן, א"כ שוב נשתעבד לה בכלל מזונות לתת לה גם ג' סעודות בשבת דהא יכולה לחייב, אבל לעולם אם לומר משום דהם בכלל הנס.

ובזה כתב ליישב מה שיש להקשות במה שאמרו שחייב ליתן לה ט"ז סעודות, והיינו משום שנשים חייבות בג' סעודות, וקשה שהרי מבואר בשו"ע (ס' רצא ס"ה) שאם השלים במיני תרגימא והיינו בדברים שמלפתים הפת בבשר ודגים וי"א אפילו בפירות יצא. ולפי"ז הרי מבואר בשו"ע (אהע"ז ס' ע ס"ב) שבשבת צריך לתת

בסוגיין, רבי איעסק ליה לבריה בי רבי חייא. ומצאנו לשון זה 'איעסק ליה לבריה' כמה פעמים בש"ס (ברכות כה: לעיל ח יז: גג.) וכתב בספר ברכת אליהו (סוף הספר) שבימי התלמוד הקפידו לא לעשות את החופה בבית שדרו בו, ואף שהבית היה גדול, אלא היו עושים את החופה בבית של אחרים, משום שלא מסמנא מילתא. ובפדה את אברהם כתב שלכן הקפידו חז"ל לכתוב פעמים רבות היכן היה מקום החופה.

אך בסגולות ישראל (מערכת ח אות מח) כתב ולדעתו הצעירה לא זכיתי להבין דברי הרב זכרוננו לברכה. הלשון איעסק לבריה וכו' הכונה ששייך את בנו עם האיש הנזכר, ולא שעשה את החופה עם האיש הנזכר, והוכיח כן מסוגיין שמבואר כן להדיא שבתחילה רבי עשה חתונה לבנו עם בת רבי חנינא, ולאחר שמתה חיתנו עם בת רבי יוסי בן זמרא, ועוד כתב שאם הגמ' היתה אומרת שעשה החתונה בבית של אחר דהיינו לא בבית הורי החתן ולא בבית הורי הכלה, היה מקום להוכיח אבל מכיון שבגמ' מבואר שהחתונה היתה בבית הורי הכלה אין זה אלא משום שכן היה המנהג

'פניני הלכה' מתוך התלמוד בבלי המבואר מתיבתא
על סדר הדף היומי שילמד השבוע

(ס' פו) משמע שהרב המסדר קדושין הוא מקריא את הכתובה. אך בשלחן העוז (ח"ב דף מה) כתב בשם המהר"ל דסקין שאין מדקדקים בכך ואפשר לכבד את אחד מהמשתתפים בקריאה. ומ"מ כתבו האחרונים שיש לכבד אדם חשוב בקריאתה, כמבואר בתשובות ופסקים מחכמי אשכנז וספרד (ס' קכט) שקוראים את הכתובה על ידי אנשים חכמים ונבונים בתורה שיש להם 'אימתא דקודשא בריך הוא'.

חידוש נוסף בדיני החופה כתב באבות הראש (ח"ג שם) שיש ללמוד מסוגיין שצריך שיהא רב במעמד הקדושין כמבואר במעשה בריבה זו שרבן יוחנן בן זכאי היה נוכח במעשה קידושיה. ועיין בשול"ת שבות יעקב (ח"ג ס' קכא) שכתב שאין עושים נשואין אלא במעמד מסדר קדושין, וכתב שכבר מזמן הגמ' כך היה נהוג. אך בכנסת יחזקאל (ס' עב) השיג עליו וכתב שבזמן חכמי התלמוד היו מקדשין בלי מסדר קדושין.

מי קורא את הכתובה בשעת החופה

בגמ': אמרה לו רבי, זכור אתה כשחתמת על כתובתי. אמר להן לתלמידי, זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו, והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה (כתובות סו, ב).

באבות דרבי נתן (פט"ז) הובא מעשה זה בגירסא שונה - אמר להן לתלמידי זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו היו קורין בה אלף אלפים וכו'. ובספר אבות הראש (ח"א פ"ז ד"ה אני) כתב מילתא אגב אורחא קמ"ל שהעדים החותמים בכתובה צריך שהם ישמעו הקריאה, ושיהיו שם בשעה שקוראים הכתובה.

והנה ברמ"א (אבהע"ז ס' סב ס"ט) מבואר שנוהגים לקרוא את הכתובה בשעת החופה אחר מעשה הקדושין וקודם הנשואין.

ונחלקו הפוסקים מי מקריא את הכתובה, בסודר דרך החיים ובשול"ת מהר"ם מינץ

לה ג' סעודות ובשר או דגים, ולפ"ז למה צריך לה סעודה שלישית, והלא די בבשר או דגים לבד, והרי נותן לה מעט יין, ולפי הנ"ל מבואר שפיר שהרי לא אמרו רק אם השלים במיני תרגימא יצא, ולא אמרו לכתחילה, ואם כן כל שאם רוצה מחויב לתת לה סעודה שלישית בפת, אם כן נשתעבד לה על דעת זה ודו"ק היטב. [וע"ע בספר הישר ס' סט ס"ד]

ועיין בערוך לנר (סוכה כז. ד"ה ר"א אומר) שהאריך לדון עפ"י סוגיין אם סעודה ג' נחשבת כסעודה בפני עצמה, עיי"ש.

ובכפות תמרים (סוכה לה. ד"ה וראיתי) כתב שלסוברים שאין נשים חייבות בסעודה שלישית אין להקשות עליהם מסוגיין כיון שיתכן שאכן אינם חייבות ומ"מ אם היא רוצה חייב בעלה לתת לה ג' סעודות דהא גדולה מזו אמרו שם דנותן לה סעודה לארחי ופרחי.

מדורות כ"א

אור בהירות הנ"ך

בהישג ידך!

25 נדרים נדירים נפיים

נ"ך מקראות גדולות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הרה"ק רבי אלטר אליקים שרגא שפירא מטשערנאוויץ זי"ע בעל 'שם משמעון' ח' אלול תרצ"ו

בוויקנא ישוב עד פרוץ מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד אז נמלט מחמת המציק למדינת מעהרין, ורק כשון חמת המלחמה שב לבוקבינה עם פטירתו.

עד יומו האחרון נשא במשא העם לשואליו דבר ולא שינה במאום ממלאכת קדשו ומסדריו התכופים כמימים ימימה ביומו האחרון ממש עוד ענה לשאלה בהלכה עד שהשיב נשמתו הטהורה ליוצרו ביום ח' אלול תרצ"ו ונטמן בבית החיים בטשערנאוויץ שם הוקם אהל מיוחד על קברו ידידו ורעו הגאון הגדול רבי חיים מרדכי ראללער זצ"ל רבה של ניאמץ שברומניה בעל שו"ת באר חיים מרדכי הגיע במוחד להלוויה ונשא מספד תמרורים שהרעיד את ליבות אלפי המלוים בקול נהי ובכי.

חיבר ספר על התורה שם משמעון. ועל המועדים מקור חיים. אהלי צדיקים. בית יהודא. קול יהודא.

ימי רבנותו בטשערנביץ

עם פטירתו של הגאון הנודע רבי בנימין אריה וייס זצ"ל רבה של טשערנביץ בעמח"ס שו"ת אבן יקרה נתבקש רבינו להגיע לשכון כבוד בעיר ולשבת בה על כס הרבנות הרם, רבינו נעתר להפצרות בני העיר ועבר לשכון כבוד בטשערנביץ, אך סרב לענוד לראשו את כתר הרבנות, רבינו נתכהן כראב"ד העיר ובמעמדו הזה נשא בעול מערכות הדת המסועפות של אותה עיר ואם בישראל - את כל עניני הכשרות והשחיטה השבת והמקוואות וכל דבר קשה הביאו לפניו ועל מוצא פיו התנהלו חיי הדת בעיר הגדולה.

טעורנוביץ שהיתה מעוז של המשכילים שימשה כר נרחב להרבה פורקי עול, ומסיבה זו כנראה לא רצה רבינו לקבל על עצמו את כתר הרבנות של העיר הגדולה, עם כל זה לא נח ולא שקט ופעל גדולות ונצורות בביסוס תהומי הקדושה והטהרה בעיר לא חת מפני איש וקיים בעצמו את הלא תגורו כשאמר לכל אחד את דעת התורה הברורה בעוז ובתעצומות ומידת האמת היתה נר לרגליו.

סיפר הרה"ח ר' דוד טירהויז ז"ל שהיה נוכח עת בא לפני רבינו ראש הקהילה העירונית ובישר לו כי אביו נפטר וביקשו להשתתף בהלוויה ולשאת הספד האיש היה תקיף ועל פיו התנהלו כל עניני הקהילה ורבים חרדו למוצא פיו, אך רבינו נענה לו בארשת פנים שלווה אם אתה רוצה אבוא להלוויה אך הדבר היחיד שאני יכול לומר על אביך זו העובדה כי נפטר.

בטשערנאוויץ הוכר לא רק כגאון אדיר וכפוסק דמריה סייעיה, אלא אף כקדוש ה' שרבים פנו להתברך מפי קדשו ואף נושעו מברכותיו.

ערשת לידתו עמדה בעיירה טלוסט עירו של הבעש"ט הק' השוכנת במזרח גליציה, שם נולד בערך בשנת תר"ד לאביו האדמו"ר הק' רבי חיים שמעון מטלוסט זיע"א, מגזע הקודש דקאריץ ושפיטובקה שניהן בה באדמור"ת כממשיך דרכו של אביו אדמו"ר הרה"ק רבי דב בערצי מטלוסט זי"ע, מגילת היוחסין הענפה ורבת הפארות של המשפחה הרוממה הרי היא פרוסה ומפורטת בשיפולי ספרם משמעון וכפי שהעלה את הדברים על הכתב רבינו המתבר עצמו בסוף ספריו הק'.

בימוי נעוריו זכה רבינו לקבל ברכה נלבבת מפיה של דודתו הישישה הרבנית צפורה מקאסוב ע"ה, בתו של זקנו הרה"ק רבי יהודה מאיר משפיטובקה זי"ע ואשת הרה"ק בעל התורת חיים שברכה את העולם הצעיר בברכה נלהבת שיזכה להיות גדול

בישראל וזכה לאריכות ימים ושנים, כל ימיו היה אומר כי הוא מצטער שלא ביקש הימנה לברכו גם ביראת שמים, כי אז לפחות היה זוכה גם לקיומה של ברכה זו.

בהגיעו לשנת ה"ח זכה להתעטר בכתר ההוראה ובסמיכת חכמים מפארי הדור וביניהם מאת הגאון הגדול והנודע רבי משה תאומים זצ"ל אבד"ק הורדנאק ובעל מחבר שו"ת דבר משה ושו"ת אוריין תליתאי, ומאת הגאון הגדול והנודע רבי יהודה לייבוש לנדא זצ"ל אבד"ק סדיגורה ובעמח"ס יד יהודה על יו"ד, מסופר כי הבחינה הזו אצל רבה של סדיגורה נתמשכה על פני חודש ומחצה וממנה ניתן להתרשם באיזה כור מבחן עמד העולם הצעיר בגבורה, ובסיומה זכה להתעטר בנזר ההוראה.

את ביתו בישראל הקים עם נוות ביתו הרבנית הדגולה והחשובה מרת אסתר רחל ע"ה בתו של הרה"ק המפורסם רבי ישראל סג"ל מבאקוי זי"ע בן אחר בן להגאון הט"ז ווחוטר גזעו של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, ושל הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע.

למרות שאדרת ההנהגה והאדמור"ת נכונה לו מדור דור, סרב רבינו לעטרה שהלמה את מידותיו הגדולות, ושיקע את ראשו ורובו בתורה ובעבודת ה' ובכח התמדתו המרובה יחד עם מתנת שמים נפלאה של זכרון נדיר וכשרונות מבריקים עלה והתגדל כחד המיוחדים שבגאוני הדור.

זכתה העיירה וויקנא שבמחוז בוקבינה, שרבינו יעלה ויתעטר בה בעטרת הרבנות ומשם זרחה שמשו בכל עוז לכל קצוי ארץ רבים מגדולי הרבנים נהגו להתכתב עימו. בקביעות במשאו ומתן בהלכה ולדבריו השקולים היתה השפעה מכרעת על שורה ארוכה של פסיקות חשובות בכל חיי היהדות באותה תקופה.

יהודי עני ורבינו נותן בידיו מטבע לצדקה מבלי להרים את הראש מתוך תלמודו, הנערה הבחינה כי הלך עני מסויים שב על עקביו יותר מפעם אחת, וכי הוא עושה הקפות פעם אחר פעם ובכל פעם רבינו נותן לו מטבע הגונה מבלי משיים, הילדה פנתה בתהיה אל הסבא הגדול, שהרגיע את רוחה הסוערת מה לך ילדתי אם יהודי מגיע לבקש יותר מפעם אחת, מן הסתם הוא זקוק לכך. (מתוך המבוא לספר שם משמעון שנכתב ע"י המו"ל)

אם יהודי מבקש יותר מפעם אחת, מן הסתם הוא זקוק לכך...

היה יושב ספון במעון קדשו שעות ארוכות וממושכות, כשראשו שקוע בתוך הגמרא ואין הוא חש בנעשה סביבותיו.

בענין זה סיפרה נכדתו כי ראתה פעם את הסבא בימי נעוריה כשהוא ישוב ליד הגמרא, ולידו קערת מעות מידי פעם נכנס לחדר

הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בעל צדקת הצדיק ט' אלול תר"ס

בדברי רבי צדוק הכהן, והיה לו כח גדול לבאר דבריו בטוב טעם, ורוב גדול מספרו "מכתב מאלהו" בנוי על יסודות של רבי צדוק הכהן (קדשי יהושע ה"ה עמ' א'תשנ"א).

כמו כן הבטיח רבינו למשתדלים להדפיס ספריו ולעסוק ולעמול באור תורתו, "היה זה סמוך לעלותו השמימה גילה ברמז... שרצונו הקדוש שלאחר פטירתו יתעסקו בם אנשים וידפיסום ויפיצום על פני התבל, ויהיה למליץ טוב עבור המסייעים והמתעסקים בזה לעשות להם טובה בזה ובבא. והזכיר אז בדברי קדשו את צוואת הגאון הקדוש הנודע רבי ליבוש הריף אבד"ק פלאצק והעיד אז בפה קדשו שקיים הבטחתו ועשה טובה לכל המסייעים בהדפסת ספריו הקדושים" (מתוך הקדמת רבי שלמה גבריאל רוזנטל ז"ל, המדפיס הראשון של ספר "שיחת מלאכי השורת").

רבינו נולד בשנת תקפ"ג. היה איש קדוש ונורא, וכבר בשחר טל ימי ילדותו התפרסם שמו כעילוי עצום, וחיבר הרבה ספרים בהלכה ובאגדה כיד ה' הטובה עליו, וכיון שלא עלינו לא השאיר אחריו צאצאים, הדפיסו תלמידיו הרבים את חיבוריו הבהירים.

ספריו חשובים וידועים בקרב תפוצות אלפי ישראל, וביניהם אנו מוצאים את הספרים הנודעים, פרי צדיק על התורה, תפארת צבי בעניני יודה דעה, רסיסי לילה ממה שחלם בלילה דברי תורה, צדקת הצדיק, פרי לצדיק, משיב צדיק, ועוד. בנוסף לגאונותו האדירה היה גם מקובל מובהק, ובספריו אנו רואים בקיאות נפלאה בכל מכמני התורה. בסוף הספר "משיב צדק" נדפסה דרשה שדרש בשמחת הבר מצוה שלו בהיותו נער בן י"ג שנים בלבד.

הוא הסתופף בצלו של הגה"ק רבי מרדכי יוסף מאיזביצא זי"ע, יחד עם רעו הגה"ק רבי יהודה לייב איגר זי"ע מלובלין שהמשיך באדרת הנהגת העדה, ואחרי פטירת רבם זה, הכתירוהו התלמידים להיות ממלא מקומו בלובלין, ואף בנו לו בית המדרש גדול ומורחב.

סגולת ספרי הכהן מלובלין

מסופר, פעם נסובה השיחה אודות תורתו של רבי צדוק אצל הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע, ותוך כדי דיבורו התבטא מהר"ד ואמר שמספריו רואים שהיה גאון בחסידות, מפני שכל יסודותיו הוא מבסס על דברי חז"ל ואף רעיונות עמוקים בדרך החסידות מוצא להם שורש ומקור במדרשי חז"ל, כך שקשה להפריכם (מפי הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל).

העיד חתנו של הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל: ספרי רבי צדוק הכהן היו חביבים בעיניו מאוד, ועסקתי הרבה עם מו"ח

הסבר ה'פרי צדיק' לשתיקה של שלשים שנה

והגיד הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע א (פוקד עקרים) אות א): פקידת עקרים מכונה בדברי חז"ל כן בכל מקום בלשון 'פקידה', שכן מצינו בלשון הכתוב (בראשית כא א) 'וה' פקד את שרה' שהיא הראשונה לדבר זה ולישועה זו משנברא העולם, וידוע דכל דבר בפעם הראשון הוא פתיחת אותו השער לכל דורות עולם, דאחר כך נקל לאחרים לפעול גם כן ישועת אותו דבר אחר שכבר נפתח שער הישועה בדבר זה והכל נכנסים ויוצאים דרך אותו שער, ומאחר שמצאנו ישועה הראשונה בלשון פקידה שמע מינה דזהו שער הישועה של דבר זה כשזוכה שהשם יתברך פוקדו. (ספיר ויהלום בראשית תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע י' אלול תר"ם

וסיים: הלא תבינו, כשילד חפץ במעיל משי הרי הוא מבקש זאת מאביו, וכן כשחפץ בפרוטה לקנות כעך גם כן מבקש מאביו ואינו מתבייש אף שהוא דבר פשוט, כי הרי אביו הוא, כך אנחנו בנים למקום והוא יתברך אבינו, ואין לנו להתבייש לבקש מלפניו אפילו דבר פשוט כי זולתו אין ממי לבקש.

(אמרי פנחס' ליקוטים, שער התפילה אות ב)

רבינו נולד בשנת תפ"ה בעיר שקלוב שברוסיה הלבנה, לאביו רבי אברהם אבא, עקב עלילת דם נאלץ רבי אברהם ובני משפחתו לעקור מרוסיה ועבר להתגורר במיראפולי בוואהלין, שם בא רבינו בברית הנישואין עם בת רבי יונה ואיטווייל מסלאוו, בשמעו על מרן הבעש"ט הק' זיע"א נסע אליו ודבק בו בכל נפשו, ועל פי הוראתו עבר רבינו להתגורר בקאריץ.

אחרי כ' שנים שישב בקאריץ יצא משם מטעמים הכמוסים ועבר לאוסטראה בה ישב ח"י שנותיו האחרונות ומשם בקע אורו למרחקים.

בשנת תקנ"א גמר בליבו לעלות לארץ ישראל ולהשתקע בעיר הקודש צפת, [באמרו שרצונו מאוד לישב באחת מערי מקלט שקולטת הרוצח וממילא יכולין להיחבא שמה, והוסיף, שצפת היא 'קדש' מערי מקלט הנזכרין בספר יהושע] אולם בעודו בראשית דרכו כשהגיע לשפיטווקא נתבקש לשייבה של מעלה, ושם מנ"כ.

תורתו ונפלאותיו כתובים עלי ספר 'אמרי פנחס' ומדרש פנחס' זי"ע.

ביקש שהמשרתת תחזור

סיפר הרה"ק רבי שמואל מסלונים זיע"א על הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א: פעם שמעו תלמידיו, שבסוף שמונה עשרה קודם יהיו לרצון ביקש מהש"ת שהמשרתת תחזור, והיו בין התלמידים מקובלים ועיינו בדבר ולא מצאו שום כוונה לתלות בהם על פי קבלה, עד ששאלו את פיו מה היתה כוונתו. ואמר להם, שלא היו לו שום כוונות נסתרות, אלא בפשטות, היות והמשרתת ממאנת לבא עוד אליהם, וזוגתו הרבנית אין לה כח וצריכה עזרה, על כן ביקש מהש"ת שיתן בלב המשרתת שתחזור לעבודתה.

האורח מסוגל לרפואה

פעם אחת התאכסן הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זיע"א אצל הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא זיע"א. ויאמר לרבי רפאל: שמעתי שהרב שלכם, הרה"ק רבי פנחס

מקאריץ, אמר שהאורח מסוגל לרפואה. מאיזה טעם אמר זאת? ואמר, שרבו ז"ל אמרו: לפי שבהשבה 'לאל ברוך' שאנו אומרים (בברכת יוצר אור) מן 'כי הוא לבדו' עד 'אדון הנפלאות' מרומזים העשר ספירות שהם עשרה אורות, ותיבת 'אורח' היא 'אור ח', ובורא רפואות' מרומז כנגד 'אור ח', על כן אורח מסוגל לרפואה (אמרי פנחס השלם, ח"ב שער תורת האדם אות ג)

בספר 'ארץ החיים' (מערכת קוריץ, אות ת) הוסיף, כי גם הברכה השמינית בתפילת שמונה עשרה עניינה רפואה: אמר, אשר אורח מביא רפואה, ולאות אמת אשר אותיות 'אורח' הוא 'אור ח', מחמת שנתן אור לברכה ח' שבשמונה עשרה, כי ברכה השמינית היא ברכת רפאנו. לכן כשיש לאדם חולה בתוך ביתו ח"ו והש"ת יזכה אותו עם אורח, יהיה לבו בטוח שיהיה להחולה רפואה.

(ספיר ויהלום פר' ויחי תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

- ווארט יומי • סיפור
- יומי • הלכה יומית
- אור החיים הקי יומי
- פניני אביר יעקב •
- זוהר יומי • פניני הדף
- יומי • זיכרון לצדיק

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

לחץ כאן להצטרפות

ישירות למייל האישי

הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זי"ע

אב"ד נאסויד
י"א אלול תרצ"ב

אין כל רע יכול לפגוע בו. ועוד עובדא בהרה"ק הנ"ל, שפעם בעת החורף נסע בעגלה עם פמלייתו על פני ההרים בסביבות אינטרדאם שנמצאת בין הרי הקרפטים, וכידוע שהכפור שם בימי החורף קשה מנשוא, וכל נוסעי העגלה שהיו מכוסים בבגדים דקים רעדו מקור, וכמעט שקפאו מחמתו. והנה כשעצרו סוף כל סוף באכסניא אחת שעל אם הדרך לא נשתהו כמובן ותיכף ומיד נכנסו בכדי לחמם במקצת את גופם הקפוא למחצה. לפתע גילו שהרב נעדר מהאכסניא ואיננו שוהה בה, ומפאת שסכנה גדולה היתה כרוכה ביציאה מחוץ לבית האכסניא בעיצומו של קור כה עז תרו לחפשו אנה ואנה, והנה פתאום נכנס פנימה כשבחיק ידו מונח קורנס רטוב, בשעה שכולם נכנסו לחמם את עצמם הלך הוא ותבר גזיזי דברדא וירד וטבל.

הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד אב"ד נאסויד זי"ע, נולד בשנת תרט"ו בעיר סיגוט לאביו הנגיד הרה"ח רבי משה אריה פריינד ראש קהילת סיגוט בן הגה"צ ר' יהושע מקראלי זצ"ל [איש קדוש ות"ח מופלג שלא פסיק פומיה מגירסא].

רבינו למד תורה בישיבת הגה"ק המהר"ם שיי"ק בחוסט, שם עלה ונתעלה בסולם העולה בית קל. כשהגיע לפרקו נשא לאשה את בתו של הגאון ר' מרדכי יהודה לעוו אב"ד אינטרדאם.

ה' תלמיד של הדברי חיים זי"ע, והגה"ק בעל יריעות שלמה זצוק"ל, כעשר שנים ישב סמוך על שלחן חותנו, כשאח"כ נתמנה כרב ואב"ד בעיר ראדנא.

בשנת תרס"ה נבחר למלא מקום חותנו כאב"ד אינטרדאם והעיר נאסויד הסמוכה, לימים היה מגדולי בעלי הוראה בדורו ומגדולי הצדיקים בהונגריה שהפיצו את תורת החסידות, ורבים השכימו לפתחו להתחמם באורו הבהיר, גאוונתו וקדושתו היתה מהמפורסמות ולשמו חרדו כל החסידים והחרדים לדבר ה'. ביום י"א אלול שנת תרצ"ב נשבה ארון הקודש והחזיר נשמתו הטהורה ליוצרה ומנו"כ בסאטמאר.

(ספיר ויהלום פר' חוקת ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

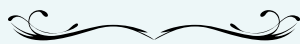
מזה שפעל על ידי עבודת טבילותיו במקוה

נודע שהרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד מנאסאד זי"ע, היה רגיל מאוד בטבילת מקוה טהרה, והרבה פעמים ראו ממנו עניינים נפלאים בזה. ומי יפאר פאר קדושת טבילותיו בטהרה, גשם וקרח קור ושלג חולשא וחולי במלוא מובן המלה לא עצרוהו, תבר גזיזא דברדא אף כי כמה פעמים היה חולה עצום, התאמצותו בעניני מקוה טהרה בכל מקומות ממשלתו היתה מופלאה. כשהוכרח לפגוע או לדבר עם איש אשר לא ישרו מעשיו בעיניו, תיכף ומיד הלך לטבול במקוה. וכאשר באו אליו להתפלל עבור חולה רחמנא לצלן הלך מיד למקוה, ועין בעין ראו שתיכף ומיד הוטב לו, הגם שהרבה פעמים היה אחר יאוש, כאשר באמת איתא בספרים הקדושים שטבילת המקוה היא סגולה להמתקה.

(ספיר ויהלום פר' שמיני ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

עם הקורנס

סיפר הרה"ק השפע חיים מצאנז קלויזנבורג זי"ע א (שיעור חומש רש"י פרשת בראשית תשל"ח): מעשה בהרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד מנאסויד זי"ע, א, פעם בעת החורף בעת שכבו על מיטת חוליו מחמת שבר בבני המעיין, וקדה מחום של יותר מארבעים מעלות, כשנכנסו בני הבית למעונו הופתעו לגלות שהוא אינו נמצא בו, ונחרדו מאוד לשלומם, והחלו בחיפושים אחריו בכל חדרי הבית ולא מצאוהו. ולפתע ראוהו כשהוא עולה למעונו. כשסח להם לפי תומו שהלך לטבול במקוה המים בסמוך. ואכן למרות שהיה חלוש ומדוכא ביסורין, ועל אף שהיה זה באמצע ימי החורף הקרים לא אונה לו כלום מהליכתו זו. כי המאמין באמת ובלבב שלם בהקב"ה

הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע י"ב אלול תקפ"ז

כך החזיר הרה"ק מפשיסחא בתשובה

אחד הדרכים של הרה"ק הרבי רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע בימי חורפו להחזיר אדם בתשובה היה לשבת אתו ולשחק עמו במשחק 'שחמט'. וכאשר התיישב ליד השולחן לשחק עם מאן דהוא היה מפזם לעצמו בניגון: דע לך, כאשר אתה עומד לעשות 'מהלך' השתדל מאד שלא תתחרט עליו, היינו, שלא תעשה מהלך רע שבגללו אתה עלול להפסיד במשחק. ומסופר כי בעת שהיה הר"ב בדאנציג, באכסניה שלו, פגש שם אדם אחד מאלו שהתחילו כבר להתנדנד ביהדות, וכאשר נכנס עמו בשיחה הבין שאדם זה להוט על משחק השח. הציע לו לשחק עמו, ואותו אדם נענה בהתלהבות להצעה, ותיכף ישבו ליד שולחן לשחק. אמר לו אותו אדם: כבודו יודע שיש חוקים מסוימים במשחק זה, ואני מבקשו להשתדל לשמור עליהם. ענה לו הרבי ר' בונם: בודאי חוק זה חוק ועל חוקים חייבים לשמור.

כאשר התחילו לשחק עשה הר"ב במכוון מהלך שגוי, ומיד תפס אותו אדם את שגיאתו של הר"ב ובקש להוריד לו 'כל' מסויים. אמר לו הר"ב: אוי, אני רואה שעשיתי שגיאה אבל אנא ממך מחול לי על מה שעשיתי ותן לי לחזור בי מהמהלך המוטעה שעשיתי. נענה ההוא ואמר: מעלתו יודע היטב כי אין זה חוקי לחזור ממהלך, אבל הפעם, היות זה הפעם הראשונה, אני מוותר לכבודו, אולם אני מבקש ממעלתו שלפני שכבודו הולך לעשות איזה מהלך יחשוב טוב מאד כדי שלא יבוא לידי טעות, כי ברגע שהמהלך נעשה אין חזרה. ענה לו הר"ב: טוב, נשתדל.

ולאחר שהמשיכו לשחק עוד זמן מה, עשה עוד הפעם במכוון מהלך מוטעה. הפעם ניצל ההוא את הטעות והשיב במהלך נגדי שהביא למצב של שחמט. אזי פנה אליו שוב ובקשו שיוותר לו רק הפעם הזו, וכי הוא מבטיחו ששוב לא יבקש ממנו לחזור בו, אולם הוא לא הסכים בשום אופן לוותר על המהלך השגוי, ואמר לו: בפעם הראשונה הייתי מוכן לוותר, אבל כעת בפעם השנייה לא בא בחשבון שאוותר.

אז פתח הרבי רבי בונם את פי קדשו בדברים היוצאים מהלב ויאמר לאותו אדם: אוי ואבוי לאותו אדם שכבר שקע כל כך עמוק בדרכים עקלקלות שכבר לא מועילה לו שום בקשה ותפילה לחזור

הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא נולד בשנת תקכ"ז לאביו הגה"צ רבי צבי זצ"ל המגיד מוואדיסלאב, בעל "ארץ צבי" ו"עשרה למאה", ולאמו הרבנית בת הג"ר בצלאל זאלקעווער בעל "בשם בצלאל" עמ"ס אבות.

בעודו צעיר התפרסם כעילוי, ונקרא הלמדן הגדול ביותר בפשיסחא – עיר מלאה תלמידי חכמים וסופרים. השלים עצמו בכל המעלות ונודע כגאון מפורסם וכצדיק תמים.

בימי חורפו התפרנס מרוקחות, לימים ביקשו כמה קהילות שיהיה להם לאב"ד, אך הוא מאס ברבנות. הוא נעשה סוחר גדול, ברם גם אז עסק בתורה תמיד, התנהג בחסידות ורבים השיב מעוון.

נסע אל הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין, ואל המגיד הקדוש מקאזניץ שאמר עליו כי הוא המובהר שבתלמידיו, אל הרה"ק רבי משה לייב ממסאסוב, ורבו המובהק היה הרה"ק רבי יעקב יצחק

"היהודי" הק' מפשיסחא. אחרי פטירת היהודי הק' שמו היהודים את עיניהם עליו, היהודי הק' נתגלה אליו בחלום והורה לו להנהיג את העדה, ומאז נודע כאחד מצדיקי הדור.

צדיקים וגאונים הסתופפו בצילו, בתוכם הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאצק, הרה"ק רבי יצחק מווארקי, הרה"ק רבי יצחק מאיר מגור, הרה"ק מרדכי יוסף מאיזביצא זי"ע ועוד.

ביום י"ב באלול שנת תקפ"ז נסתלק לשמי רום ומנו"כ בפשיסחא. הניח אחריו ברכה חיבורים יקרים ונחמדים, הלא המה, ספר "ייטב פנים" על המועדים, "ייטב לב" "רב טוב" עה"ת, וש"ת אבני צדק על ד"ה שו"ע.

סימן על גוי שהוא עצלן...

פעם אחת הלך הרבי ר' בונם עם כמה מתלמידיו לטייל מחוץ לעיר, ולפתע עבר לידם ערל אחד, וכאשר הרגיש בו הרבי ר' בונם, ממש חרד ונזדעזע ממנו. למעשה, לא היתה בכונתו של אותו נכרי לעשות להם איזה רעה, וישאלו תלמידיו לאמר להם מדוע נזדעזע כל כך מהערל הזה, והשיב להם, 'הלא הלכה בידוע עשוי שונא ליעקב ובאמת כל ערל ההולך בדרך ופוגש ביהודי ואין איש רואה, מתכוון ורוצה להכות את היהודי הבא לקראתו ולעשות לו רעה, אולם, אם רואים אנחנו שערל עובר על יד יהודי, ומניחו ללכת לדרכו, לא עושה לו כלום ולא מרים את ידו עליו, סימן פשוט, שהוא עצלן.'

(שו"ת תירוש ויצהר' להג"ר צבי יחזקאל מיכלזאהן הי"ד סימן קסב ד"ה ויסופר)

סיעתא דשמיא במלחמת היצר

תדע לכשף ולקסום. לא הבין היהודי את מזימתו של הכומר הרשע, תפס בחגורתו של הכומר המכשף, ואז במשך רבע שעה הרגיש היהודי כאילו הוא מרחף בין שמים וארץ.

באותם דקות הוביל הכומר בכישופו את היהודי למרחקים גדולים, אל מקום ציה ושממה בתוהו ילל ישימון, אשר שעירים ירקדו שם. לפתע מצא היהודי את עצמו עומד על הר גבוה ושומם, וקולו של המכשף נשמע אליו: כאן תלמד את חכמת הכישוף! היהודי מסתכל אנה ואנה ואין איש. הכומר נעלם מעיניו והנה הוא עומד בדד לבדו במדבר השמם, ואין מסביבו כל נפש חיה. לפתע מבחין היהודי שההר שהוא עומד עליו מוקף נחש עבה וגדול מאד אשר כמוהו לא נראה. הבין היהודי שהמקום אשר הוא עומד עליו אינו אדמת קודש, אלא אדרבה, מקום משכן החיצונים הוא, ארץ אשר לא עבר בה איש, מקום סכנה רוחנית וגשמית, ובודאי הטילו הכומר המכשף אל מעבר להרי החושך.

עומד היהודי נבוך במחשבותיו ואינו יודע מה לעשות, והנה הוא שומע קול מדבר אליו. הוא נבהל מאוד שכן איש לא היה שם. בבודקו מהיכן בא אליו הקול, הוא נבהל עוד יותר, בראותו שהנחש האימתני פתח את פיו והוא המדבר אליו כדברים האלה: מה אתה עושה כאן ומה תבקש פה? השיב האיש בפחד ובהלה כשכל גופו מרטט: באתי לכאן בכדי ללמוד את חכמת הכישוף! שואל אותו הנחש: מהיכן מוצאך, מאיזה מדינה באת לכאן? ענה לו היהודי: ממדינה פלונית באתי. אומר לו הנחש: כעת אתה צריך לשכוח זאת! בלית ברירה קיים האיש את דברי הנחש ומחק מזכרונו את מקום מוצאו. חזר הנחש ושאל אותו: מאיזה עיר באת? ולאחר שהיהודי השיב לו, צווה אותו הנחש לשכוח גם את זה, ואכן הוא שכח את עירו. שוב חזר הנחש ושאל אותו: האם יש לך אב ואם? והיהודי עונה לו, וגם על זה צווה עליו הנחש: שכח את אביך ואת אמך! ולא היה לו מנוס מלקיים את דבריו ולהעביר את כל הדברים האלו מזכרונו. לאחר מכן המשיך הנחש לשאלו על כל פרט ופרט ממשפחתו, מי הם בני ביתו ומי הם צאצאיו וצווה אותו לשכוח את כולם. וכך הוא אכן עשה. ועדיין לא נחה דעתו של הנחש והוא לא הרפה ממנו, וכך המשיך הנחש בשאלותיו: מאיזה עם אתה? והיהודי משיב: אני מזרע היהודים, מבני אברהם יצחק ויעקב! אמר לו הנחש שישכח גם את זה שהוא יהודי. התלבט היהודי, אך הסכים גם לשכוח את זה.

חזר הנחש לשאול אותו: למי אתה עובד ובמי אתה מאמין? השיב האיש: אני עובד את אלוקי אברהם יצחק ויעקב אשר ברא את השמים ואת הארץ וכל ברואי מעלה

מדי שנה בשנה, ביום הפורים, היה רגיל הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א לספר את הסיפור הנורא שיש בו כדי ללמדנו שיצרו של אדם מתגבר עליו ואילו הקב"ה עוזרו אין יכול לו, ובכוח האמונה הפשוטה בהש"ת יכולים להתגבר על כל המשטינים והמפריעים.

בעיר אחת התגורר איש יהודי תם ופשוט שלצורך פרנסתו היה מחזיק בבית מזיגה, והיה מוצא כדי פרנסתו מתאוות האכילה והשתייה של האיכרים השיכורים. היהודי היה מגיש לפני אורחיו משקאות חריפים טובים ומשובחים, והם היו משלמים לו כהוגן. באותה עיר גם התגורר כומר רשע שהיה רגיל להרבות בשתייה וגם הוא היה מאורחיו הקבועים של בית המזיגה. למרות שנאתו הגדולה ליהודים, לא הייתה לו ברירה והוא נאלץ לבוא לבית המזיגה של היהודי, כיון שרק שם היה ניתן לשותות ולסבוא ולמלא את תאוותו. אותו כומר, מלבד היותו שונא ישראל, גם היה מכשף מומחה, ואת מומחיותו זו היה מכוון נגד בני ישראל. רגיל היה להזיק בכשפיו וקסמיו לכל היהודים הדרים בסביבתו, ולהציק להם שוב ושוב על לא עוול בכפם, מבלי שהם יודעים ויכולים להשיב מלחמה השערה.

ביום מהימים נפל רעיון בראשו של אותו יהודי, בעל בית המזיגה, והוא שטוב וראוי לו ללמוד ולדעת בעצמו את חכמת הכישוף. סבור היה היהודי שאם הוא יהיה בקי בחכמת הכישוף הרי שכן יוכל לגזול את החנית מיד הכומר ולהלחם נגדו בכוחו הוא, ולכל הפחות יעלה בידו להתגונן ולהנצל מכל אותם מעשי כישוף שהכומר מכוון נגדו ונגד שאר היהודים.

אותו יהודי לא ידע כי אסור להתעסק בעניינים אלו של כישוף, והי כאשר בא הכומר כהרגלו אל בית המזיגה פנה אליו היהודי ואמר לו ברורות: רצוני ללמוד את חכמת הקסם והכישוף! מה תבקש בשכרך בכדי ללמדני זאת על הצד היותר טוב? הכומר, שכאמור היה שתיין מופלג, השיב: אם במשך שלוש שנים רצופות תתן לי לשתות משקאות חריפים, בידות ויין שרף כפי רצוני ותאוותי, הרי שאלמד אותך את חכמת הכישוף. נתרצה היהודי וגמרו הדבר ביניהם בתקיעת כף. ואכן מני אותו יום והלאה היה הכומר מגיע לבית המזיגה ושותה לרוב. ככלות שלושת השנים הקצובות בהסכם ביניהם ניגש היהודי אל הכומר ואמר: אני קיימתי את חלקי בהסכם על הצד היותר טוב, נתתי לך לשתות כפי שרצית, הגיע שעה שתמלא את חלקך בהסכם ותלמדני את חכמת הכישוף כפי שדברנו. הבליע הכומר חיוך ערמומי ונענה אליו: אכן כן, את מילתי אקיים ודברי לא אשנה, הנה בא ואלמדך את חכמת הכישוף, אחוז נא בחגורתך ואוליכך אל המקום שבו

סוף דבר שיהודי
זה הגיע אל הרה"ק
רבי פינחס מקוריץ
זיע"א וסיפר לו את
כל אשר קדחו וכיצד
ניצל מהכשפים ומכל
הסטרא אהרא, שמה
הרה"ק מקוריץ על
ההשי"ת היה בעזרו
לעמוד בנסיון, ועמד
ונשקו על ראשו

הכומר כהרגלו אל בית המזיגה פנה אליו היהודי ואמר לו ברורות: רצוני ללמוד את חכמת הקסם והכישוף! מה תבקש בשכרך בכדי ללמדני זאת על הצד היותר טוב? הכומר, שכאמור היה שתיין מופלג, השיב: אם במשך שלוש שנים רצופות תתן לי לשתות משקאות חריפים, בידות ויין שרף כפי רצוני ותאוותי, הרי שאלמד אותך את חכמת הכישוף. נתרצה היהודי וגמרו הדבר ביניהם בתקיעת כף. ואכן מני אותו יום והלאה היה הכומר מגיע לבית המזיגה ושותה לרוב. ככלות שלושת השנים הקצובות בהסכם ביניהם ניגש היהודי אל הכומר ואמר: אני קיימתי את חלקי בהסכם על הצד היותר טוב, נתתי לך לשתות כפי שרצית, הגיע שעה שתמלא את חלקך בהסכם ותלמדני את חכמת הכישוף כפי שדברנו. הבליע הכומר חיוך ערמומי ונענה אליו: אכן כן, את מילתי אקיים ודברי לא אשנה, הנה בא ואלמדך את חכמת הכישוף, אחוז נא בחגורתך ואוליכך אל המקום שבו

מסד מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

עליו: על מה ולמה עשית לי כן? מדוע זה רימיתני והולכת אותי למקום רחוק כזה, מקום חושך וצלמות, ואת חכמת הכישוף לא לימדתני? נענה הכומר ואמר לו: וכי לי אתה צריך? הרי ראיתי שאתה מכשף גדול יותר ממני, שכן בבואי לביתך בבוקר ראיתי שבשעה שנטלת את ידיך היו נופלים מאצבעותיך קליפות וחיצונים הרוגים לאלפים ולרבבות, ואף גם בשעה שלבשת את הבגד המרובע עם החוטים בכנפותיו, הפלת אלפי רבבות מזיקים! ואני אין בכוחי להראות את זה, ומשום כן הולכתך למקום שהוא משכן החיצונים כדי שתלמד שם את חכמת הכישוף, כי שם מקורו!

סוף דבר שיהודי זה הגיע אל הרה"ק רבי פינחס מקוריץ זיע"א וסיפר לו את כל אשר קרהו וכיצד ניצל מהכשפים ומכל הסטרא אחרא, שמח הרה"ק מקוריץ על שהש"ת היה בעזרו לעמוד בנסיון, ועמד ונשקו על ראשו (אמרי פנחס).

על הפסוק (דברים כ א): **כִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל אִיבֶךָ וְרֵאִיתָ סוֹס וְרֶכֶב עִם רֵב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶךְ מֵאַרְץ מִצְרַיִם**, מפרש הרה"ק האביר יעקב זיע"א, כי הנה ליצר הרע יש כוחות הטומאה רבים מאוד, וכולם אש לוהט. ובראות האדם את כל כוחות היצר הרע העצומים, נבהל הוא מאוד ואומר לעצמו: מה אני ומה כוחי שאוכל להלחם נגד כל אלו. אמנם שי על האדם לתת אל ליבו שבוודאי יכול הוא להלחם עם כל כוחות היצר הרע כיון שהקב"ה עומד בעזרתו, ומי שיש לו סיעתא דשמיא הוא המנצח, וכשהאדם משתדל לעשות רצון בוראו הרי שהקב"ה עוזרו נגד היצר הרע עם כל כוחותיו וחילותיו.

וזהו שאמר הכתוב **כִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל אויבֶךָ**, ובמלחמת היצר הכתוב מדבר, שאין לך אויב יותר גדול מהיצר הרע לפי שהוא מבקש לאבד את האדם מארץ החיים, וראית סוס ורכב, סוס הוא לילית ורכב הוא סמא"ל, הלוא הם כוחות הטומאה הגדולים, ויחד איתם גם חיילים רבים. ובא משה רבינו להזהיר כל אחד מישראל שלא יירך לבבו בראותו את כוחות היצר הרע הגדולים והעצומים **לֹא תִירָא מֵהֶם**, כיון שה' אלוקינו עמנו, וראיה לדבר הוא מזה שהקב"ה העלנו מארץ מצרים למרות שכל כוחות הטומאה העליונים והתחתונים הראו כוח גבורתם במצרים, ועם זאת הם לא הועילו כלום והקב"ה הוציאנו ממצרים, וכשם שביציאת מצרים לא היה בכוחם להרע לנו, כך הוא לדורות שכל העושה רצון ה' אין לו להתיירא מאותם כוחות הטומאה.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פורמאן שליט"א)

ומטה ומלכותו בכל משלה והוא זן ומפרנס לכל הברואים ואותו אני ירא! ציוה עליו הנחש לשכוח גם את הענין הזה, אבל כאשר ראה היהודי שהוא עומד כבר בדיוטא תחתונה ובנקודה אחרונה של האמונה וה"ו גם את זה הוא עלול לשכוח, הם לבו בקרבו, הנקודה הפנימית שבקרבו התעוררה לתחייה, ואז היהודי גמר בדעתו והחליט שיהיה מה שיהיה, הוא באמונתו לא יכפור! יעבור עליו מה שיעבור והוא באחד ומי ישיבנו! מאמין הוא בהקב"ה ולא יזוז מכך כמלוא נימה! קיבל היהודי על עצמו באותו רגע למסור את נפשו על קדושת שמו יתברך, והתחיל לצעוק בקול רם: **שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד**. פתח הנחש הקדמוני את פיו ואמר ליהודי: וכי רצונך לאבד את עצמך לדעת? וכי אינך יודע שאתה מסור בידנו ואנו יכולים לעשות עמך כחפצנו וכרצוננו, ולכן מוכרח אתה לשמוע בקולנו ולעשות ככל אשר אנו מצווים עליך! ויהודי עומד בשלו, שכן לא רצה לכפור בה' אלוקי ישראל, והוא צווה ואמר ללא הרף **שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת**.

לפתע פתאום התחילו לבוא אל היהודי ולעלות על ההר כל מיני חיות טמאות עד אין שיעור, גדודים ומחנות עד אין חקר, וחיות אלו רצו אליו בחמת זעם כשהם רוצים לקרעו לקרעים, אבל היהודי עשה את שלו, ובכוח גדול עמד בפניהם וקרא בקול **שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל**, ואכן לא היה לחיו אלו כל שליטה עליו ולא יכלו להתקרב אליו, כיון שתיכף עם קרבם אליו נתבטלו החיות מכל וכל ונעלמו ממנו.

לאחר מכן חזרו וניסו לעלות על ההר מינים ממינים שונים של נחשים ועקרבים, אבל גם כל הנחשים והעקרבים בהגיעם אליו נתבטלו כליל מחמת קריאותיו **שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל**. לבסוף באו למולו חזירי יער מסוכנים ביותר, היורקים מפיהם אש להבה, אבל הכל היה ללא הועיל, כי היהודי עמד על שלו וחזר ושינן לעצמו שוב ושוב **שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד**.

כך עמד היהודי בגבורה עילאית בנסיון הזה עד שהכל נתבטל ונמוג ולפתע הוא רואה שאין כאן לא הר ולא נחש, לא חיות רעות ולא נחשים ועקרבים. היהודי מצא את עצמו עומד באמצע השדה, על אם הדרך, מבלי אף אחד סביבו ומבלי לדעת היכן הוא נמצא. היהודי רצה לילך לביתו, אבל הוא לא ידע את הדרך לבוא שמה. לא נותרה לו ברירה והוא החל לילך לכל אשר נשאוהו רגליו. כך הלך מעיר לעיר ומכפר לכפר, עד שחזר והגיע לביתו, כשדרכו ארכה שלוש שנים.

תיכף ומיד עם הגיעו לביתו, הלך האיש אל הכומר וצעק

אבל הכל היה ללא הועיל, כי היהודי עמד על שלו וחזר ושינן לעצמו שוב ושוב שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד

נוצב ונימח: שו"ת קנר

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

מילין קידין והידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֵתָא

חֵתָא דְאִוְרֵיִתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

התעלות חדשה בכל יום בעבודת ה'

אחד, 'אשר שנא ה' אלקיך' כי עבודה כזו אינה רצויה לפניו יתברך.

יפשפש תמיד אם כוונתו רצויה ונכונה

הוסיף באר הבני יששכר ע"ה באגרא דכלה (ראה):
ובאמת אותה עבודה שהיא רצויה פעם אחת עלולה להיות פסולה בפעם אחרת, ואי אפשר לפרש כל מיני האופנים המתחלפים, והעיקר שלא יהיה אופן העבודה קבוע כבמסמרות אצל האדם, אלא יתמיד להתבונן ולבדוק בכל פעם א זוהי העבודה הרצויה לפי השעה והמקום והזמן, ובזה תהיה עבודתו רצויה ומקובלת לפניו יתברך.

וכן אמר הרה"ק מווארקא ע"ה שצריך לבדוק עצמו תמיד אם כוונת ליבו עודנו רצויה לפני ה', כי גם הכוונה שהיתה רצויה ביום הראשון שמא כבר אינה רצויה למחרת, ולא יסתפק בעבודתו הקודמת אלא יהיה מוסיף והולך מחול על הקודש, לילך תמיד מחיל לחיל וממדרגה למדרגה ולעבוד את הקב"ה בכל כוחו, כי לכך נוצרת לחשוב תמיד חשבונות של מצוה, לחשוב היום מה שעשה אתמול אם טוב הוא ונכון, וכן למחר יחשוב מה שעשה היום ולקבל על עצמו לעשות טוב יותר.

לא להיות משועבד לדרך עבודה אחת

עוד יותר מזה כתב בנועם מגדים (כי תשא ד"ה א"י אך) בשם הרה"ק מלובלין ע"ה, כי מי שמרגיל עצמו לסדר מסוים וקבוע בעבודת ה' והוא מדמה בעצמו כאילו רק באופן זה ראוי לו לעבוד את ה' יתברך, הרי הוא דומה

עבודת ה' מתוך חיות והתלהבות

וְלֹא תִקִּים לָךְ מִצְבָּה אֲשֶׁר שָׁנֵא ה' אֱלֹקֶיךָ (טז כב). כבר נודע וידוע לכל שוחר דעה את ה', כי עבודת ה' צריכה להיעשות מתוך התלהבות והתעוררות פנימית, ולא כמצות אנשים מלומדה, וכמו שפירש הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק ע"ה על הפסוק (לעיל יב ד) 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', שלא תהיה עבודת ה' נעשית כפי שהיא בדרך סתמית, אלא תהיה מתוך הכנה דרבה ובהתעוררות הלב באהבה וביראה.

יתעלה תמיד ממדרגה למדרגה

בפסוק זה רמזה לנו תורה תוספת מעלה בעבודת ה' שגם כאשר שזוכה לקיים מצוות ה' לא יאמר די במה שזכה להשיג, אלא יחפש להוסיף ולהתעלות ולא לעמוד במדרגה אחת, כמו שנאמר (שמות יט יב) 'השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו', לא להסתפק בנגיעה בקצה אלא לאזור חיל ולעלות מעלה מעלה בהר ה'.

ואדרבה כתב המאור ושמשי (ד"ה א"י צדק הב') כי הנה הגבר אשר הוקם על ונכון ליבו בעבודת בוראו, ראוי שיעלה תמיד במעלות גבוה מעל גבוה, ולהוסיף בכל יום אומץ כח ותעצומות בעבודת ה' יתברך, כי האיש הנשאר ניצב על עמדו במצב אחד, ותפילתו היום היא כתמול שלשום בלי תוספות, זהו אות וסימן כי עודנו במדרגה פחותה ולא זכה להשיג נעימות אור ה' ועבודתו.

וזהו הרמז הרמוז, לא תקים לך מצבה אשר שנא ה' אלקיך, לא תקים לך מצבה שלא תהיה מצוי וקיים במצב

התורה מהפכת החומר לרוח

וביותר בכוח התורה המזככת את האדם ומסייעת בידו להפוך החומר לרוח, שכן התורה נמשלה לאש' הלא כה דברי כאש נאם ה" (ירמיה כג כט), ואף תלמידי חכמים עצמם כל גופם אש (חגיגה כז.), כי טבע האש שכל דבר שהיא שולטת בו נהפך אף הוא להיות אש, והיגיעים בתורה ודבקים בה נעשים בעצמם תורה, וכמובן יש בזה מדרגות רבות כל אחד לפי שיעורו, יש מי שליבו חם בקרבו ויש שהחמימות גוברת בו ברתחה של ממש, וכך מוסיף לחמם עצמו כמו אש בוערת לוהטת ושורפת, במידה שאדם מודד כך מודדים לו מידה כנגד מידה, ואם זוכה למסור עצמו על התורה הרי נהיה הוא בעצמו גופי תורה, וכפי ההתעוררות שלו מלמטה כך מתעוררת כנגדו השפעה מלמעלה.

כמי שעובד לאותה העבודה וכאילו אינו עובד לה' יתברך, וגם כאשר אוהז בדברים טובים המסייעים לו בעבודת ה', מכל מקום צריך לדעת שעיקר הקדושה תלויה בידי שמים ולא באופן מסוים שהרגיל עצמו לאחוז בו, וזהו הרמז 'לא תעשון כן לה' אלקיכם', שלא לחשוב כאילו דוקא עבודה זאת היא הנכונה אלא הכל בידי שמים.

האדם נפעל כפי פעולותיו

וכפי מה שעובד ה' מוסיף בעבודתו כך מוסיפים לו מן השמים, לסייע בידו ולפתוח לו שערי אורה וקרבת ה', ואחר הפעולות והמעשים נמשכים הלבבות בהתעוררות והתלהבות בעבודתו, וכמו שכתב בספר החינוך (מצוה ט"ז) כי האדם נפעל כפי פעולותיו, וכשמעוררים את הלב בהתלהבות בחשק ובמרץ זוכים לתוספת התעלות בבחינת מצוה גוררת מצוה.

מִילְתָּא דְפְּלִיאָה

לימוד זכות - הכנה לראש השנה

כפי המשפט למטה נפסק הדין למעלה

שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ וְגו' וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צְדָק (טז יח). בדברי הצדיקים התבאר כי ההכנה לימי המשפט בראש השנה היא ע"י לימוד זכות, כדברי הקדושת לוי (ד"ה שופטים): **שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך כו' ושפטו את העם משפט צדק** דהנה הקדוש ברוך הוא שופט את כנסת ישראל בבוא יום המשפט בגודל רחמיו וחסדיו, אך צריכין אתערותא דלתתא לעורר את המידה של רחמנות למעלה, ועל ידי מה נתעורר אותו המידה של חסד, כשאנו למטה מתנהגים בחסד ומלמדים זכות על כל איש מישראל לדונן לכף זכות, ואז על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותו המידה, ומלמדין גם עליו וגם על כל זרע ישראל חסדים, ואם כן האדם מעורר בעובדא שלמטה השער העליון לפתוח שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל.

לימוד זכות על כל יהודי באשר הוא

כפי מעלת האדם כך הוא מלמד זכות אפילו על הפחותים שבישראל, כמו שאמר הרה"ק רבי גדליה מליניץ ע"ה בשם רבו המוכיח מאניפולי ע"ה², כי צדיק קטן בכוחו ללמד זכות על רשע קטן, וצדיק גדול מלמד זכות אפילו על רשע גדול, ומשיח ילמד זכות אפילו על רשעים גמורים, ועל ידי כן יחזירם בתשובה ותבוא הגאולה.

עד כמה היתה עבודת לימוד זכות אצל צדיקי הדור יש ללמוד מהמסופר על רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה שהלך עם תלמידיו, וראו עגלון המושח ומשמן את גלגלי העגלה בעת התפילה, ביקשו לגעור בו, ענה לעומתם הרה"ק, הביטו וראו עד כמה גדלה עבודתו של העגלון, אף בעת שמושח את גלגלי העגלה זוכר הוא מהקב"ה ומתפלל אליו. הרי לנו דוגמא כיצד אפשר להסתכל בהיבט שונה על מעשי האדם. ואף אנו המצפים לגאולה וישועה שומה עלינו להתאמץ ככל האפשר ללמד זכות על כל יהודי באשר הוא, וכך נזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן נצח סלה ועד.

א. וזה שכתוב 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך', רצה לומר שאתה בעצמך תתן ותכין המשפט של מעלה על ידי 'שעריך', והוא השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך. וזהו 'שפטו את העם משפט צדק', רצה לומר כל איש ילמד את עצמו להתנהג לשפוט את העם משפט צדק, ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה, ועל ידי זה יוצא בדין וזכאי במשפט של מעלה, כי במדה שאדם מודד מודדין לו (סוטה ח:).
ב. מדרש פנחס החדש אות א'.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

של הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ע"ה, שבשתי מצוות מצינו שכתוב 'עם ה' אלוקיך', האחד **תמים תהיה עם ה' אלקיך**, והשני 'והצנע לכת עם אלקיך' (מיכה ו ח). וביאר, שמצוות אלו השקר גדול, ויתכן שהאדם יראה עצמו תמים עם ה' אך בסתר לבו לא כך הם פני הדברים. וכן ב'הצנע לכת', האדם יכול להתנהג בצניעות כאחד שאינו מחזיק מעצמו וממעשיו, אך בסתר ליבו גבה לב הוא. לכך נאמר דווקא בהם 'עם ה' אלקיך' שרק ה' יתברך אשר לפניו נגלים מצפוני ומטמוני הלב, ולכן תהיה תמים והצנע לכת גם בסתר ליבך שגם ה' אלקיך יראה שלימות ליבך.

יראת שמים בסתר ובגלוי

תפקידו של האדם עלי האדמות שלעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי, וגם בהיותו לבדו יתן אל ליבו שה' רואהו, שנאמר (ירמיה כג כד) 'אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'". ומשל לאדם שנכנס לקטוף פירות משדה של אחר ללא רשותו, והעמיד את בנו לשמור בפתח השדה כדי להזהיר אותו אם יבואו בני אדם, ובאמצע הקטיף צעק הבן לאביו שרואים את מעשיו, וכשיצא האב מהשדה הסתכל ולא ראה אף אדם שרואה את מעשיו, ואמר לו בנו שמן השמים מסתכלים ורואים את כל מעשיו. כי בהיות האדם בין אנשים הוא נזהר שיהיו מעשיו מתוקנים, אבל בהיותו בינו לבין עצמו ביחידות הוא עלול יותר להיכשל, ועל כן הזהירה אותנו התורה 'והצנע לכת עם אלקיך', שגם בהיותך בצינעה כשאין אדם המבחין במעשיך תתן אל ליבך שאתה נמצא 'עם אלקיך', וכמו שאמר דוד המלך (תהלים קא ב) 'אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי', שאפילו בזמן שאני לבד בביתי אתנהג בתמימות לב

תמים תהיה - בגוף ונשמה

המשכת הגוף אחר הנשמה

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יז יג). בריאת האדם כוללת גוף ונשמה, הגוף מן התחתונים והנשמה מן העליונים, הנשמה הרוחנית חצובה מתחת כיסא הכבוד, והיא נשמת חיים חלק אלוה ממעל, ואילו הגוף הגשמי הינו קרוץ מן החומר 'עפר מן האדמה' (בראשית ב ז), ועבודת האדם להמשיך את הגוף הגשמי אחר רוחניות הנשמה. ובזה הוא נדמה לבוראו, כי ה' יתברך גבוה מעל גבוה ובכל זאת הוא ממלא את כל העולמות, ובלעדי זאת אין להם שום מציאות וקיום, כידוע כי שם 'אלהים' בגימטריא 'הטבע' כי הוא המחיה את הטבע הגשמי, ואין הגשמיות דבר נפרד ממנו יתברך אלא 'מלוא כל הארץ כבודו', וכאשר מטהר האדם עצמו להטות הגוף אחר הנשמה, הרי הוא הולך בדרכי ה' להשרות את הרוחניות בתוך הגשמיות, שלא תדחה הגשמיות את הרוחניות.

ובזה מקיים **תמים תהיה עם ה' אלקיך**, להיות הנשמה והגוף יחד בתמימות בלי פירוד, **עם ה' אלקיך** כמו שהקב"ה השורה בתוך העולם הטבעי בלי פירוד ומנהיג הכל כרצונו, כך אתה תהיה תמים שינהיג הנשמה את הגוף מן העולם הטבעי, ואז תהיה דבוק **עם ה' אלקיך**.

תמים תהיה - בסתר ובגלוי

צניעות מסורה ללב האדם

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יז יג). אמרו משמו

עשרה צדיקים בגופו של אדם מגינים על כל הנפש

ויבוארו הדברים על פי מה דאיתא בגמרא (נדרים לב.) 'עשרה שליטים' (קהלת ט יד) אלו עשרה איברים, שתי עינים ושתי אזנים ושתי ידים ושתי רגלים וראש הגוייה ופה, שהם השולטים באדם, שרוב מעשי האדם נעשים על ידיהם (ר"ן נדרים שם). ובכך מציל את כל גופו הנקרא עיר קטנה (נדרים לב:).

והוא מה שכתב בשפת אמת (וירא תרנ"ו ד"ה בפסוק המכסה) שכמו אברהם אבינו ע"ה ביקש מה' יתברך (בראשית יח לב) אולי ימצאון עשרה צדיקים בתוך העיר שיגנו על סדום, ואמר לו ה' יתברך 'לא אשחית בעבור העשרה', כן הדבר גם בעיר קטנה שהיא האדם, אם יש עשרה צדיקים היינו עשרה איברים ששומרם שישארו בבחינת 'צדיקים', כבר פעל אברהם אבינו שיגנו על העיר. וכאשר שומר על עשרה מאיבריו ועובד עליהם שיהיו צדיקים ומתנהג בהם כראוי, אזי מגין על כל גופו, ויכול להמשיך לכל איבריו שיהיו גם הם צדיקים.

הסיוע מן השמים כפי שמירת האדם

וכפי מה ששומר עצמו כך יזכה שיסייע ה' בידו ויורה לו דרך אמת, כי הקב"ה נוהג עם האדם כמו צל, וכן כתוב (תהלים קכא ה) 'ה' צלך', כמו צל שמתנועע לפי תנועות האדם כך גם הקב"ה נוהג עם האדם כפי הנהגתו שלו, ואם שומר האדם את עצמו כך משמרים אותו מן השמים. וכן נודע מספרי חסידות על המשנה (אבות פ"ב מ"א) 'דע מה למעלה - ממך', שהנהגה העליונה היא 'ממך', כמו שנוהג האדם בעולם הזה כן נוהגים עמו מן השמים, הן לטוב הן למוטב.

עם הקב"ה, וזהו תמים תהיה עם ה' אלקיך, וכמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ה) 'במקום שאין אנשים השתדל להיות איש', היינו שגם כשאינך מצוי בין אנשים תשתדל להיות איש ולנהוג כפי שנדרש ממך. וכן אמרו חז"ל (שם מ"ג) 'אל תהיה רשע בפני עצמך', גם כשאתה לבד בפני עצמך ואין מי שרואה אותך תהיה זהיר במעשיך, כי מלא כל הארץ כבודו.

שופטים ושוטרים במשמעותם הפנימית

על האדם לתת שופטים ושוטרים לשמור שערי נפשו

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך (טז יח). העולם הזה מטבעו מסתיר בפני האדם את הדרך הנכונה לקרבת ה', ואין לכך עצה אלא שיאיר ה' את עיניו ויורה דרכו, ודבר זה מרחמי ה' וטובתו על בריותיו, כמו שכתוב (תהלים כה ח) 'טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך', ואולם אין כל אדם זוכה אלא אם יקדים להכין עצמו לדרך.

הכנה זו היא שכתבה תורתנו הקדושה **שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך** שצריך האדם לשמור את כל שערי גופו מן החטא כפי שפירש השל"ה הקדוש (דרך חיים תוכחת מוסר ד"ה שופטים) כי הכתוב **בכל שעריך** הכוונה לשערי הנפש שצריך לשמורם כראוי, כי שבעה שערים נמנו בנפש האדם (ספר יצירה פ"ד מ"ב), והם שתי עינים שתי אזנים והפה ושני נקבי האף. ועל זה נאמר **תתן לך** שצריך האדם להפקיד שופטים ושוטרים לעצמו להשגיח על שערי נפשו שתהיה כל הנהגתם בקדושה³.

ג. והשמיעה והדיבור, והכעס היוצא מאף. גם כן צריך לשמור שער ברית הקודש, שלא יוציא זרע כי אם לקדושה. גם פה התחנות, שלא ימלא כריסו כבהמה קיא צואה. ועל אלו השערים ישם האדם לעצמו שופטים ושוטרים, כלומר שישפוט את עצמו תמיד, וזה תיבת 'לך' שאמר 'תתן לך'. וישגיח תמיד שלא יהיה שם שום עבירה, כי כמעט אלו המקומות מקום שלם, ויהיו תמיד בקדושה ובטהרה.

שכר הידור מצוה בעולם הזה

על פי שאין לקיים מצוות מתווך כוונה לזכות לשכר טוב, מכל מקום כשמוסיף לקיים יותר מכפי שהוא מחויב אזי מותר לעשות על מנת לקבל פרס, ועל דרך שאמרו חז"ל (פסחים ח.). האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העולם הבא הרי זה צדיק גמור, וכבר הקשו בתוס' מדברי המשנה (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס. ויש ליישב ולומר שמדובר באופן שכבר נתן צדקה כדי חיובו, ועכשיו הוא מוסיף יותר על מה שהתחייב בו, ועל תוספת זו מותר שתהיה כוונתו כדי לקבל שכר, ואפילו בעולם הזה יהיה ראוי לקבל שכרו שיחיה בנו, כיון שמקיים יותר מכדי חיובו.

ובזה יבואר הפסוק **צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ**, 'צדק צדק' רמז לתוספת צדקה יתר על עיקר החיוב, ובאופן זה יכול להתכוין **למען תחיה וירשת את הארץ**, כיון שהוסיף נתינת צדקה יתר על מה שמחויב.

על הכנה למצוה זוכים לשכר בעוה"ז

בכלל ההידור במצוות הוא ההקדמה והזריזות לקראתה של המצוה, ולכן אף בה מצינו שישנה בכלל קבלת השכר שבעולם הזה, וכך מבוארים הדברים במשנתו של **רבינו החיד"א ע"ה** (מדבר קדמות מערכת מ"ם אות כז ועוד), שהנה כתוב (איוב מא ג) 'מי הקדימני ואשלם', שכל שכר שנותן הקב"ה לאדם כבר הקדימו הקב"ה בכך שנתן לו בית כדי לקיים בו מצות מעקה ומזוזה וכן על זה הדרך כדברי המדרש. אלא שהמזדרז למצוות לא שייך בו 'מי הקדימני ואשלם', כי אדרבה הוא הקדים עצמו לבוא לידי חיוב במצוות, וזה הרמז 'זריזין מקדימין למצוות' (פסחים ד.). כביכול מקדימים קודם להקב"ה, עכד"ק.

שכר המקיים מצוה יותר מכדי חיובו

צָדֵק צָדֵק תְּרַדֹּף לְמַעַן תַּחְיֶה וְיִרְשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ (טז כ.). שכר המצוות אין זוכים להם אלא לעולם הבא כמו שאמרו חז"ל (קידושין לט:). שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. ועוד אמרו (עירובין כב.). 'אשר אנכי מצוך היום לעשותם' (לעיל זיא), 'היום לעשותם' ולא למחר לעשותם, 'היום לעשותם' למחר לקבל שכרם. מכל מקום יש מצבים בהם מקבלים שכר טוב גם בעולם הזה.

הבריה התיכון שבכולם שמוסיף האדם יתר על חיובו על פי דין. לדוגמא כאשר עוסק בתורה בזמן המיועד לשינה על פי דרכי טבעו של עולם כמו שמצינו בגמרא שהעוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום, והגם שהוא לכאורה שכר מצוה בעולם הזה, מכל מקום כיון שמנדד שינה מעיניו למעלה מכוחותיו, שהרי יש אומרים שלא נברא הלילה אלא לשינה, וכיון שהוא עושה בזה לפנים משורת הדין הרי הוא ראוי לקבל שכר טוב כבר בעולם הזה.

המוסיף יותר משליש בעבור הידור מצוה

אופן נוסף שזוכים בו לשכר מצוה בעולם הזה, הוא כשמוסיפים להידור מצוה יותר משליש, וגם זה דבר שאינו מחויב בו, וכמו שמצינו (ב"ק ט:). עד שליש משלו מכאן ואילך משל הקדוש ברוך הוא, ופירש רש"י שעד שליש אינו נוטל שכר בחייו, ואם הוסיף בהידור מצוה יותר על שליש אזי מקבל שכר בעולם הזה. וכמו שהתבאר, כיון שמוסיף בהידור מצוה יתר על החיוב, משום כך ראוי ליטול שכר טוב גם בעולם הזה.

בזה אפשר להסביר הטעם שמקפידים כל כך להרבות ולהוציא ממון להידור מצוה, כי באופן זה זוכים לקבל שכר מצוה כבר בעולם הזה. ואף

שכר כי הוא בגדר מתנה בעבורו, אבל הקב"ה ברוב חסדיו מחשב לו כאילו הכל הוא 'מעשהו' וזהו החסד שנוטל שכר טוב גם על מה שעשה בסיוע מלמעלה.

לימוד התורה מביא יראת שמים באדם

וְהִיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו (יז יט).

ידוע הוא כי קדושת התורה אינה חלה באדם קודם שיכין עצמו כראוי להיות כלי מוכן להארת התורה בנפשו, כדוגמת האש שאינה נאחזת יפה בשמן ופתילה שאינם נקיים, כך גם נצרך הכנה מתחילה להיות ראוי לקדושת התורה, והרמז לכך הוא שקודם אותיות 'תורה' באות אותיות 'קדשה', לרמז לאדם שיקדש עצמו מתחילה כדי שיהיה כלי מוכן למעלת התורה.

וכן נצרך לתקן מתחילה את המידות שבו בבחינת קניני תורה, כי מידות האדם הן הבסיס לכל מעלה טובה שתשרה באדם, שכן המידות שוכנות בנפש היסודית שבאדם, אשר היא כבסיס להשראת הנפש האלוקית שבו, וכפי תיקון הנפש היסודית ומידותיה כך ביכולת הנפש האלוקית לשרות בקרבה, נמצא שתיקון מידות נפש האדם הוא תנאי הכרחי להשראת הקדושה באדם.

כשאדם מכין עצמו ועושה כל שבאפשרותו להיות כלי מוכן לקבל קדושת התורה, ממילא לא יהיה לימודו כלימוד חכמה בעלמא, רק תהיה כוונתו שהתורה תאיר עיניו ותלמד אותו להיטיב דרכיו ולחזור למוטב, ועל דרך שאמרו בזוהר (ויקרא כג): אוריתא מודעת ליה חוביה, שהתורה מודיעה ללומד את עוונותיו ומעוררת אותו להיטיב דרכיו בתשובה. ועל זה אמרה תורה וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה', שיהיה לימודו כדי להתעלות ביראת ה'.

זה מה שכתבו בספרי קודש, שכל מה שאמרו 'שכר מצוות בהאי עלמא ליכא' ו'היום לעשותם ולמחר לקבל שכרן', היינו רק במצוות עצמם, אבל על ההכנה למצוה וחשק האהבה וזירוז היותר שישנו לאדם במצוות האל, זה לפירות יחשב לאכול מהם בעולם הזה לבד שכרן בעולם הבא.

חסד ה' לשלם שכר כבר בעולם הזה

על פי האמור יבואר כמין חומר הפסוק (תהלים סב יב-יג) 'אחת דבר אלקים שתים זו שמעתי וגו', ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, והתמיהה מבוארת, מהו החסד אם ישלם לאיש כמעשהו, הרי כן מחייבת שורת הדין לא למנוע שכר מן העושה טוב. אכן ההסבר הוא, 'אחת דיבר אלקים' כי באמת לא ציוה ה' אלא חלק אחד של המצוה, והוא עיקר החיוב שהצטיינו עליו, וכאשר יקיים האדם 'שתים זו שמעתי', שיקיים שני חלקים גם עיקר החיוב ועוד יוסיף לעשות יותר מכפי חיובו, אזי יעשה עמו ה' חסד לשלם שכרו כבר בעולם הזה, כי על תוספת יותר מן החיוב נוטלים שכר גם בעולם הזה, וזהו החסד שישלם בעולם הזה 'כמעשהו' שעשה האדם יותר ממה שהוא מחויב.

שלמות כל מעשה תלוי בסייעתא דשמיא

ובאמת גם מעשה האדם אינו בכוח עצמו, כי כוחות האדם מוגבלים המה, ומצד עצמו כמעט שאינו מסוגל להוציא מעשה שלם אל הפועל, וגמר המעשה תלוי תמיד בסיוע מלמעלה בבחינת 'לא לאל גומר עלי' (תהלים נז ג), אבל כשרואה הקב"ה גודל השתוקקות האדם לעבדו בשלימות יותר מכוחו, אז מסייעים בידו מן השמים להתעלות בעבודתו הרבה יותר מכוחו, ועל שלימות המעשה שזכה לו בסיעתא דשמיא אינו ראוי ליטול

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לגשת ללא אישור
 מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
 עיצוב ועימוד: שוקי קנר

ונזכה לראות בנין בית המקדש בתפארתו

מונינאה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66